

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Yeni müzakirə -
xəyanətə
görə 20 min
təzminat
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 8-14 aprel 2026-cı il Çərşənbə № 13 (8862) Qiyməti 1 manat

Ölkə

Kürdlər silahlanır: Azərbaycanı gözləyən təhlükə

ABŞ-nin İran planları,
Bakıdan reaksiyalar:
"Azərbaycanlı əhali
hədəfə çevrilərsə..."

yazısı səh.9-da

Ölkədə istilik mövsumu uzadılacaq?

yazısı səh.3-də

Azərbaycan iqtisadi modelini dəyişir

yazısı səh.12-də

Yaponların əlac tapmadığı Badamdar sürüşməsi

yazısı səh.3-də

"Moskvanın göz yaşları"na inanmayanlar...

yazısı səh.4-də

Müctəba Xamenei haqda yeni iddialar

yazısı səh.5-də

Azərbaycanda pulsuz "aş evləri" modeli təklifi

yazısı səh.10-da

Revanşistlər Qərbi Azərbaycandan "xoxan" yaradır

yazısı səh.11-də

Ənənəvi yas məclislərinə son

yazısı səh.13-də

"Nizami" bu dəfə iç problemi ilə gündəmdə

yazısı səh.14-də

Evlənmirəm, əl çəkin!

yazısı səh.15-də

İşığa qənaət təklifi - kafelər 9-da bağlanacaq?

yazısı səh.13-də

HƏRBİ İTTİFAQLARIN ÇÖKÜŞÜ VƏ GECİKƏN "TÜRK NATO"SU

Bu birlik şimalımızda və cənubumuzda gedən müharibələr fonunda təhlükəsizlik çətininə çevrilə bilər

yazısı səh.8-də

Savaş Biləsuvara çatdı

Azərbaycanla həmsərhəd şəhərlərdəki bir neçə hərbi obyektə hücumlar...

yazısı səh.5-də

**İranın dani-
şan dili -
Əraqçinin hə-
yat hekayəsi**

yazısı səh.7-də

**Zelenski
Suriyaya
niyə
getmişdi?**

yazısı səh.11-də

**Bakının üzv
olduğu Sülh
Şurası - tamam,
yoxsa...**

yazısı səh.4-də

Prezident Muhsin Şentürkü qəbul edib

Prezident İlham Əliyev aprelin 7-də Türkiyə Ali Məhkəməsinin Baş prokuroru Muhsin Şentürkü qəbul edib.

Görüşdə ölkələrimizin prokurorluq orqanları arasında uğurlu əlaqələrin qurulduğu bildirildi, bu xüsusda Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində həyata keçirilən səmərəli əməkdaşlığa toxunuldu, təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsinin önəmi vurğulandı.

Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Hər azərbaycanlı ömrü boyu 35 qoyun yeyir?

Dünyada qida istehlakı ilə bağlı aparılan beynəlxalq araşdırmalar göstərir ki, insanların ət və balıq istehlakı ölkədən-ölkəyə ciddi şəkildə fərqlənir. Bu fərqlər yalnız il-lik kiloqram göstəricilərində deyil, həm də bir insanın ömrü boyu neçə heyvan istehlak etməsi baxımından diqqət çəkir.

Türkiyə, Gürcüstan və Ermənistan kimi ölkələrdə Azərbaycanla oxşar qidalanma modeli müşahidə olunur. Türkiyədə bir insan ömrü boyu təxminən 5-6 baş inək, 25-30 qoyun, 1050-1150 toyuq və 350-420 balıq istehlak edir. Ümumi rəqəm 1450-1600 aralığındadır.

Ermənistanda seçki olsa, kim qalib gələcək?

Ermənistanda keçirilən rəy sorğularının nəticələrinə əsasən, növbəti parlament seçkilərinin favoritinin adı məlum olub.

Musavat.com xəbər verir ki, əgər yaxın vaxtlarda seçki keçirilsəydi, respondentlərin əksəriyyəti hazırkı hakim "Mülki Müqavilə" partiyasına səs verərdi.

Bu barədə "Gallup International"-ın Ermənistan nümayəndəliyinin rəhbəri Aram Navasardyan məlumat verib.

Sorğunun nəticələrinə görə, siyasi qüvvələrin reyting cədvəli aşağıdakı kimidir:

- * "Mülki Müqavilə" partiyası: 24,3%
- * "Güclü Ermənistan" partiyası: 13,4%
- * "Çiçəklənən Ermənistan" partiyası: 7,9%
- * "Ermənistan" bloku (Robert Köçeryan): 5,5%

Məlumatda həmçinin qeyd olunur ki, sorğuda iştirak edənlərin 51,9%-i seçkilərə qatılacağını qəti şəkildə bildirib, 8,6%-i isə iştirakını ehtimal olunan hesab edir.

Bakıda 6-7 yaşlı uşaqlar maşınla 2 qadını vurdu

Baş DYP İdarəsi dünən Bakıda qadının ölümü ilə nəticələnən yol qəzası ilə bağlı müraciət yayıb.

Hadisəyə parklanma zamanı sürücü səhlənkarlığının səbəb olduğu bildirilib.

Qeyd edilib ki, atasına məxsus avtomobildə nəzarətsiz qalan iki azyaşlı nəqliyyat vasitəsinə hərəkətə gətirib:

"Xətai rayon sakini İlham Qasımov "VAZ" markalı avtomobili yaşadığı evin qarşısında, sərt enişli ərazidə, qapıları açıq vəziyyətdə saxlayaraq oradan uzaqlaşmış. Bu vaxt onun 7 və 6 yaşlı övladları avtomobilə əyləşərək sürətlər qutusunda müdaxilə ediblər.

Nəticədə avtomobil hərəkətə gəlib. Uşaqlar nəqliyyat vasitəsindən düşməyə imkan tapsalar da, eniş istiqamətində sürət yağın avtomobil yolda olan iki qadını vurub. Hadisə zamanı piyadalardan biri xəsarət alıb, digəri isə həyatını itirib".

Musavat.com xəbər verir ki, DYP-nin müraciətində sürücülərin diqqətli olmasının vacibliyi vurğulanıb.

İrəni bu adamlar idarə edir

ABŞ və İsrailin birgə kampaniyası keçmiş ali lider Əli Xaməneinin öldürülməsi ilə nəticələndi və onun oğlu və varisi Müctəbə hələ də ictimaiyyət qarşısına çıxmayıb. Buna baxmayaraq, rejim hakimiyyətdə qalır.

Bu barədə Demokratiyanın Müdafiəsi Fondunun analitikləri Conatan Saye və Samuel Ben-Urun birgə yazısında qeyd olunub.

Yazıda rejimin yaşamasının hazırda parlamentdəki

əsas fiqurlardan, SEPAH-dan, Ali Milli Təhlükəsizlik Şurasından, məhkəmə sistemindən və ölkənin hüquq-mühafizə orqanlarından asılı olduğu bildirilib.

Müəlliflər İrana 5 nəfərin rəhbərlik etdiyini vurğulayıblar:

1. İran parlamentinin spikeri Mehəmməd Bağır Qalibaf;
2. Ali Milli Təhlükəsizlik Şurasının rəhbəri Mehəmməd Bağır Zülqədri;
3. SEPAH-ın komandanı Əhməd Vahidi;
4. İranın məhkəmə hakimiyyətinin rəhbəri Qulamhüseyn Möhsün Ejei;
5. İranın hüquq-mühafizə orqanları idarəsinin rəhbəri Əhmədza Radan.

Qeyd edək ki, aprelin 1-də "Əl Hədəs" nəşri İranın məhkəmə hakimiyyətinin rəhbəri Qulamhüseyn Möhsün Ejeinin Tehrana endirilən hava zərbəsi nəticəsində öldürülməsi barədə məlumat yaymışdı.

Üç mindən çox ev sökülə bilər

Paytaxtın bir çox ərazisində magistral içməli su və tullantı xətlərinin mühafizə zolaqlarında inşa edilən qanunsuz tikililər ciddi təhlükə mənbəyinə çevrilib. Son 10 ilin statistikasına görə, Bakı və Abşeronda ümumilikdə 3000-ə yaxın ev birbaşa su kollektorlarının üzərində inşa edilib.

Bu tikililər həm xətlərin istismar müddətini qısaldır, həm də ağır tonnaajlı konstruksiyaların təzyiqi nəticəsində qəzalara yol açır. Ən pisi isə odur ki, qanunsuz evlər sıradan çıxan kollektorların təmir və bərpa edilməsini qeyri-mümkün hala gətirib.

Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyindən (ADSEA) verilən məlumata görə, hazırda yarasız vəziyyətə düşən tullantı su kollektorlarının yerinin dəyişdirilməsi prosesinə başlanılıb. Bu çərçivədə Atropat, Tomris, Atilla, Kəhriz və Yaşar Sadıqov küçələrini əhatə edən ərazilərdə yeni magistral xətlər quraşdırılır.

Qeyd edək ki, kollektorların üzərindəki qanunsuz tikinti artıq real fəsadlarını göstərməkdədir. 2025-ci il dekabrın 16-da Tomris küçəsində kollektorun sıradan çıxması nəticəsində fərdi yaşayış evinin bünövrəsi çökmüşdü.

Oxşar təhlükə Xətai rayonu, Rəşid Bağirov küçəsi 36/12b ünvanında da qeydə alınıb. Burada diametri 1200 mm olan nəhəng kollektorun üzərində tikilmiş iki mərtəbəli evin sökülməsi barədə qərar qəbul edilib. Bildirilir ki, bu tikili Keşlə qəsəbəsinə yağış sularının kənarlaşdırılmasına ciddi maneə yaradaraq ərazini subasma təhlükəsi ilə üz-üzə qoyub.

Mütəxəssislər xəbərdarlıq edir ki, magistral su xətlərinin üzərində ev tikmək həm sakinlər, həm də şəhər infrastrukturunu üçün hər an baş verə biləcək qəza deməkdir.

İsrail konsulluğuna hücum: üç nəfər öldürüldü

İstanbulda İsrail konsulluğuna silahlı hücum edilib. Bu barədə Türkiyə mediası məlumat yayıb.

Hadisə nəticəsində 2 polis əməkdaşı yaralanıb, İsrail konsulluğuna hü-

cumda iştirak edən 3 nəfər öldürüldü. Türkiyənin ədliyyə naziri Akın Gürlek bildirib ki, İstanbulda İsrail Konsulluğu ətrafında baş verənlərlə bağlı Cümhuriyyət baş prokurorluğu tərəfindən istintaq başlanılıb.

Ceyhun Salmanovun həbs müddəti uzadıldı

"Qurtuluş" Reabilitasiya Mərkəzinin rəhbəri Ceyhun Salmanov və mərkəzin daha iki əməkdaşı barəsində olan həbs-qətimkan tədbirlərinin müddəti uzadılıb.

APA xəbər verir ki, bununla bağlı Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinə qərar qəbul olunub. Qərara əsasən, Ceyhun Salmanov, Natiq Əliyev və Elşad Məhərrəmov barəsində həbs müddəti 2 ay uzadılıb.

Qeyd edək ki, "Qurtuluş Reabilitasiya Mərkəzi"-nin Sumqayıt şəhəri ərazisində yerləşən müəssisəsində baş verən qanunsuzluqlarla Sumqayıt Şəhər Prokurorluğunda cinayət işi başlanaraq ibtidai istintaq aparılır. İlkin istintaq tədbirləri əsasında sözügedən MMC-nin direktoru Ceyhun Salmanovun Elşad Məhərrəmov, Natiq Əliyev və istintaqa məlum olmayan digərləri ilə qabaqcadan əlbir olaraq ayrı-ayrı vaxtlarda 7-dən çox şəxsi zor tətbiq etməklə və aldatmaqla mərkəzin Sumqayıt şəhəri, Corat qəsəbəsinə yerləşən müəssisəsinə (yaşayış evinə) gətirmələri, orada iradələri ziddinə və qanunsuz olaraq azadlıqdan məhrum edilməklə saxlamaları, saxlanılıqları müddətdə həmin şəxsləri yaxınları ilə əlaqə saxlamaq imkanından, o cümlədən mobil telefon və digər rabitə imkanlarından məhrum etmələri, müxtəlif formada fiziki və psixi iztirablarla onlara əzab vermələri, saxlanılan şəxslərdən bir neçəsinin sağlamlığına xəsarət yetirmələrinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Yaponların əlac tapmadığı Badamdar sürüşməsi

Onlar sürüşmə zonasında quyular qazıb, qrunť suyunu aşağı salmağa cəhdlər göstərdilər, ancaq bu üsul da effektiv olmadı - tanınmış memar çıxış yolunu bilir...

Son günlər yağan intensiv yağışlardan sonra Badamdar yamacında sürüşmə sahəsində yaranmış gərginliklə əlaqədar Badamdar-20-ci Sahə avtomobil yolunda nəqliyyatın hərəkəti iki gün dayandırıldı, ərəziyə müvafiq qurumların əməkdaşları cəlb olundu. Fövqəladə hallar naziri general-polkovnik Kəmaləddin Heydərov yaranmış vəziyyətlə yerində tanış olub, məsələ ilə bağlı müvafiq qurumların rəsmiləri və mütəxəssislərlə fikir mübadiləsi aparıb, təklifləri dinləyib və aidiyyəti üzrə tapşırıqlar verib.

Yada salaq ki, 2018-ci ilin sonlarında sürüşmə nəticəsində Badamdar yolu təxminən 1 il bağlı qaldı. O vaxt Badamdar sürüşmənin qarşısını almaq üçün baş nazirin sabiq müavini Hacıbala Abutalıbov "çox zəhmət çəkdi". Hətta o, işə yaponiyalı mütəxəssisləri də cəlb etdi. Lakin yaponlar da Abutalıbovun üzünü ağ edib, ərəzidəki vəziyyətə çarə qıla bilmədilər. Onlar sürüşmə zonasında quyular qazıb, qrunť suyunu aşağı salmağa cəhdlər göstərdilər. Ancaq bu üsulla da əldə edilən nəticə effektiv olmadı... Abutalıbov isə həmin ərəzidə olan 11 villanın mütləq sökülməli olduğunu deyirdi. Amma 2019-cu ilin oktyabrında Abutalıbov təqaüdə göndərildi, onun 11 villa vədi də yaddan çıxdı.

Hələ quyuların qazılma ərəfəsində ekspertlər bildirdilər ki, Badamdar yaylasına normadan artıq su yığılıb. Buna görə də kanalizasiya xətləri çəkilməse, quyular qazmaqla nəticə əldə etmək mümkün olmayaca-

Ekspertlər o rəyde idi ki, Badamdar kanalizasiya sistemi qurulduqdan sonra sürüşmənin qarşısı tam olaraq alına bilər. Amma 2020-ci ildən payız-qış aylarında yenə də bu ərəzilərdə sürüşmə baş verdi. Demək olar ki, yağıntıların miqdarından asılı olaraq hər il bu sürüşmələr baş verir. Bəs yaponların çarə tapmadığı Badamdar sürüşməsinin əsas səbəblərini aradan qaldırmaq niyə mümkün olmur?

Nəzərə çatdıraq ki, Bakı və Abşeronda sürüşmə əsasən Zığ və Əhmədli massivi, Qaraçuxur, Güneşli, Masazır və Badamdar zonalarında tez-tez müşahidə edilir. Rəsmi məlumatlara görə, insan faktoru və texnogen amillərin təsirindən sürüşmə prosesinin dinamikası süni şəkildə artır. İlk növbədə, böyük su itkilərinin, yamacların istismarı zamanı kəskin kəsilmələrin qarşısının alınması və yüklənmələrin maksimal dərəcədə azaldılmasına

ehtiyac var.

Azərbaycanın tanınmış memarı, professor Cahid Həsənov mövzu ilə bağlı "Yeni Məsəvat"a deyib ki, Bakı şəhərinin müxtəlif ərəzilərində, xüsusilə problemli zonalarda baş verən hadisələrin əsas səbəblərini memar kimi analiz etmək o qədər də çətin deyil: "Məsələ ondadır ki, hələ Sovet İttifaqı dövründə - təxminən 40-60 il əvvəl çəkilmiş kanalizasiya sistemi maksimum 1 milyon əhali üçün nəzərdə tutulmuşdu və əlavə olaraq 300-500 min nəfərlik ehtiyat hesablanmışdı.

Bu gün isə Bakının əhalisi faktiki olaraq 4 milyona yaxınlaşıb. Təsəvvür edin, əvvəllər boş, istifadə olunmayan ərəzilərdə - məsələn, Badamdar kimi yerlərdə - indi onlarla villa və yaşayış obyektləri tikilib. Belə şəraitdə güclü yağış zamanı müəyyən fəsadların baş verməsi realdır.

Vaxtilə bu sahədə müxtəlif xarici mütəxəssislərin - o cümlədən yapon ekspertlərinin - müəyyən tövsiyələri səslənsə də, problem global yox, daha çox yerli və sistemli yanaşma tələb edən məsələdir".

Ekspert dedi ki, artıq bu ilin yanvar ayında Ba-

kının kanalizasiya sisteminin yenidən qurulması ilə bağlı qərar qəbul edilib: "Təbii ki, bu iş qısa müddətdə - bir neçə ay ərzində həll olunacaq məsələ deyil. Yenilənmə mərhələli şəkildə, məhəllə-məhəllə, küçə-küçə aparılmalıdır. Yalnız bu halda mövcud yükə uyğun sistem qurmaq mümkün olacaq.

Nəzərə almaq lazımdır ki, mövcud sistem sovet

dövründən qalıb və istismar müddəti artıq bitib - 50 ildən çox vaxt keçib. Yeni sistem isə müasir texnologiyalarla, daha davamlı materiallarla və dəqiq mühəndis hesablamaları əsasında qurulmalıdır. Azərbaycanın kifayət qədər savadlı və peşəkar mühəndisləri var və bu potensialdan düzgün istifadə olunarsa, belə problemlərin qarşısını almaq mümkündür".

Memar deyir ki, sürüşmə zolağı xüsusi yanaşma tələb edir: "Bu ərəzilərdə torpaq strukturu daha həssasdır. Əvvəllər bir prospektdə bir neçə bina və az sayda obyekt olduğu halda, bu gün həmin ərəzilərdə çoxmərtəbəli binalar, restoranlar, şadlıq sarayları və digər tikililər mövcuddur. Bu da ümumi yükü kəskin şəkildə artırır. Sürüşmə zolaqları kiçik həcmli dağlardır, Badamdar güclü yağışlarda su axıb asfaltın qırağına tökülür. Burada suqovucu texnologiyalar olmadığına görə binanın bünövrəsində ovulmanı çoxaldır. Yağış suları düzgün şəkildə kənarlaşdırılmadıqda, torpağa hoparaq onu yumşaldır, nəticədə bünövrələr zəifləyir və çöküntülər baş verir. Bu baxımdan əsas çıxış yo-

Ölkədə istilik mövsümü uzadılacaq?

Aprelin 15-də Bakıda, sonunda isə 9 dağ rayonunda istilik mövsümü başa çatacaq, lakin havanın temperaturu hələ də aşağı səviyyədə qalır. Bu səbəbdən bəzi ərəzilərdə sakinlər istiliklə bağlı çətinlik hiss edirlər.

Məsələ ilə bağlı Milli.az-ın sualına cavab olaraq "Azəriliqtəchizat" ASC-nin PR meneceri Rüxsarə Babayeva payız-qış mövsümünün başlanılması və başa çatdırılması tarixlərinin qanunvericiliklə tənzimləndiyini bildirib. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 5 sentyabr 2023-cü il tarixli, 303 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "İstilik enerjisindən istifadə qaydaları"na əsasən, respublikanın dağlıq rayonlarında 1 noyabr tarixindən, Bakı şəhəri və digər ərəzilərdə isə 15 noyabr tarixindən etibarən istilik verilişinə başlanılıb.

R.Babayeva qeyd edib ki, Bakı şəhəri və respublikanın regionlarında 2025-2026-cı illər payız-qış mövsümü müvafiq qanunvericiliyə əsasən 15 aprel tarixində başa çatacaq. Cəmiyyətin qazanxanalarının fəaliyyət göstərdiyi 9 dağ rayonu (Şuşa, Qəbələ, Quba, Qusar, Xaçmaz, Siyəzən, Şabran, Lerik və Şamaxı) qanunvericiliyə əsasən mövsümün 1 may tarixinədək davam etdirilməsi nəzərdə tutulub.

R.Babayeva vurğulayıb ki, təcrübədə hava şəraitinin kəskin olmasına görə istilik mövsümünün uzadılması halı olub. "Lakin hazırda bu, gündəmdə deyil", - deyərək əlavə edib.

Bakıda fərdi ev bazarında durğunluq

Bakıda fərdi yaşayış evlərinin alqı-satqı bazarında ciddi durğunluq yaranıb. Bu barədə "Qaynarinfo"ya açıqlamasında əmlak eksperti Elnur Fərzəliyev məlumat verib.

Ekspert son günlər aramsız yağan yağışlar nəticəsində bir çox fərdi evləri su basmasının bazara mənfi təsir göstərdiyini bildirib: "Əmlak bazarı demək olar ki, dayanıb, alqı-satqı yoxdur. Bu vəziyyət bir müddət davam edəcək".

Elnur Fərzəliyevin sözlərinə görə, hazırda vətəndaşların əsas diqqəti su basmış evlərin bərpasına yönəlib: "İnsanlar evlərini qurutmaya və təmizləməyə çalışırlar. Aprel ayının sonlarına doğru, yəni sular tam çəkildikdən sonra fərdi evlərlə bağlı vəziyyət daha aydın olacaq".

lu fundamental və dəqiq mühəndis hesablamalarına əsaslanan layihələndirmədir".

Cahid Həsənov qeyd edir ki, fərdi yaşayış evləri tikən vətəndaşlar da bu məsələyə ciddi yanaşmalıdır: "Sadəcə, eskiz layihə ilə tikintiyə başlamaq düzgün deyil - mühəndis layihəsi, kommunikasiya planı və texniki hesablamalar mütləq olmalıdır. Təəssüf ki, bəzi hallarda xərcləri azaltmaq məqsədilə texniki standartlara əməl edilmir. Məsələn, tələb olunan boru diametri 100 mm olduğu halda, fərdi yaşayış yeri inşa edənlər 50 mm-lik borular quraşdırılır. Bu isə gələcəkdə ciddi problemlərə səbəb olur və nəticədə həm tikili-

nin özünə, həm də sahibinə əlavə ziyan vurur.

Unutmaq olmaz ki, memarlıq, dizayn, mühəndis konstruksiyası və kommunikasiya sistemləri ayrı-ayrı sahələrdədir və hər biri peşəkar yanaşma tələb edir. Bu mərhələlərdə "qənaət" etmək yolverilməzdir. Əvvəl bütün texniki məsələlər tam həll olunmalı, yalnız bundan sonra tikinti işlərinə başlanılmalıdır. Bu gün milyonlarla vəsait xərclənərək tikilən binaların əsas problemlərindən biri də məhz kommunikasiya sistemlərinin düzgün qurulmamasıdır. Halbuki bu sahəyə əvvəlcədən diqqət yetirilsə, sonradan yaranan problemlərin qarşısını almaq mümkündür".

□ Afaq MİRƏYİQ,
"Yeni Məsəvat"

Fevralın 19-da Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trampın təşəbbüsü ilə yaradılan Sülh Şurasının ilk iclası oldu. Toplantıda 20-dən çox ölkənin rəhbərləri və nümayəndələri, o cümlədən Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyev, Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan, Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev, Özbəkistan Prezidenti Şövket Mirziyoyev və digərləri qatıldılar. Qərb mediası yazırdı ki, Sülh Şurası əvvəlcə atəşkəsdən sonra Qəzza sektorunun idarə olunması üçün beynəlxalq mexanizm kimi nəzərdən keçirilsə də, daha sonra münaqişədən zərər çəkmiş bölgələrdə davamlı sülhün təmin edilməsi kimi daha geniş məqsəd qoymaq istədiyi iddia olunurdu. Amma Sülh Şurasının təsisindən 10 gün sonra ABŞ-nin İranla müharibəyə başlaması bu qurumun perspektivini şübhə altına alıb.

Bu baxımdan, İran ətrafında baş verən proseslərdə onun rolu yalnız aktiv hərbi faza başa çatdıqdan sonra aktuallaşa bilər.

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədri Günay Ağamalı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, fevralın 19-da Vaşinqtonda ABŞ-nin təşəbbüsü ilə yaradılan Sülh Şurasının ilk iclası beynəlxalq münasibətlər sisteminə yeni bir platforma kimi diqqət çəkdi: "Azərbaycanın bu təşəbbüsdə təmsil olunması ölkəmizin global sülh və təhlükəsizlik məsələlərinə verdiyi töhfənin ardıcıl xarakter daşdığını bir daha nümayiş etdirir. ABŞ-nin bu kimi təşəbbüslərlə çıxış etməsi beynəlxalq səviyyədə dialoq mühitinin qorunması və münaqişələrin həlli üçün mexanizmlərin formalaşdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə

Bakının üzv olduğu Sülh Şurası - tamam, yoxsa...

Təsisindən 10 gün sonra ABŞ-nin İranla müharibəyə başlaması bu qurumun perspektivini şübhə altına alıb, amma fərqli gözləntilər də var

müasir dünyada çoxtərəfli əməkdaşlıq platformalarına ehtiyac daha da artır və belə təşəbbüslər boşluğu müəyyən qədər doldurmağa xidmət edir. Eyni zamanda global və regional proseslərin mürəkkəbliyi göstərir ki, sülh təşəbbüslərinin effektivliyi təkcə onların yaradılması ilə deyil, real siyasi iradə, davamlılıq və konkret mexanizmlərlə ölçülür. Bu baxımdan, Sülh Şurasının gələcək fəaliyyəti də məhz bu meyarlar əsasında mü-

əyyən ediləcək. Azərbaycanın mövqeyi dəyişməzdir. Ölkəmiz beynəlxalq hüquqa əsaslanan, ədalətli və dayanıqlı sülhə xidmət edən bütün təşəbbüslərin tərəfdarıdır. Rəsmi Bakı hər zaman konstruktiv əməkdaşlıq mövqeyindən çıxış edir və qarşılıqlı hörmət prinsipləri əsasında qurulan platformalarda fəal iştirak etməyə hazırdır. Hazırkı mürəkkəb geosiyasi şəraitdə belə təşəbbüslər üçün zaman əsas şərtlərdən biridir. Sülh Şura-

sının real nəticələr verən platformaya çevrilməsi üçün ardıcıl fəaliyyət, tərəflər arasında etimadın gücləndirilməsi və praktiki addımlar həlledici olacaq".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva isə məsələyə belə aydınlıq gətirdi: "2026-cı ilin yanvar-fevral aylarında ABŞ Prezidenti Donald Tramp tərəfindən BMT-yə alternativ olaraq yaradılan Sülh Şurasına Azərbaycan da daxil olmaqla, 26-dan çox ölkə təsisçi üzv qismindən

biridir və regional oyunçu kimi yox, global sülh prosesində yer alan tərəf kimi dəvət alıb. Sülh Şurası adlı təşkilat Trampın melanxolik siyasəti nəticəsində ölü doğuldu. Qurumun yaradılmasından dərhal sonra İrana müdaxilə gerçəkləşdi. Görünür odur ki, Sülh Şurasının hesabına toplanan vəsait İranla savaşın hərbi-iqtisadi xərclərini qarşılamaq üçün müəssisə. Kağız üzərində şura əsasən regional münaqişələrin həllini və yeni niza-

dən biridir və regional oyunçu kimi yox, global sülh prosesində yer alan tərəf kimi dəvət alıb. Sülh Şurası adlı təşkilat Trampın melanxolik siyasəti nəticəsində ölü doğuldu. Qurumun yaradılmasından dərhal sonra İrana müdaxilə gerçəkləşdi. Görünür odur ki, Sülh Şurasının hesabına toplanan vəsait İranla savaşın hərbi-iqtisadi xərclərini qarşılamaq üçün müəssisə. Kağız üzərində şura əsasən regional münaqişələrin həllini və yeni niza-

mi hədəfləyir. Ancaq realıqda belədirmi? Təbii ki, xeyr! Çünki Çin və Rusiyasız bu mümkün görünmür. İstənilən halda, Azərbaycanın Sülh Şurasında iştirakını şərtləndirən əsas amillərdən biri Bakı-Vaşinqton xəttində son illərdə intensivləşən strateji dialoqdur. Ötən ilin avqustunda Ağ Evdə Donald Trampın vasitəçiliyi ilə Prezident İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən görüş regionda normallaşma prosesinə yeni impuls verib. Fevralın əvvəlində ABŞ-nin vitse-prezidenti Vensin Bakiya səfəri zamanı imzalanan Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası isə iki ölkə arasında təhlükəsizlik, enerji, nəqliyyat və rəqəmsal iqtisadiyyat sahələrində əməkdaşlığı institusional səviyyəyə qaldırır. Bu fonda Azərbaycanın Sülh Şurasında iştirakı və ABŞ Prezidenti Donald Tramp tərəfindən xüsusi fərqləndirilməsi prosesin məntiqi nəticəsi kimi görünür. Bütün bunlarla yanaşı, bəzi beyin mərkəzləri hesab edir ki, Sülh Şurasının perspektivləri yalnız Qəzza ilə məhdudlaşmır. Tramp administrasiyası bu platformanı perspektivdə global böhranların idarə olunması üçün çevik mexanizmə çevirməyi planlaşdırır. Enerji təhlükəsizliyi, iqlim çağırışları, regional münaqişələr və humanitar böhranların şurasının gələcək gündəliyində əsas yer tutacağı gözlənilir. Azərbaycan özünün enerji resursları, Orta dəhliz üzərindən tranzit imkanları və multikultural idarəetmə modeli ilə bu platformaya real töhfə verə biləcək ölkələr sırasındadır".

□ **Cavansir ABBASLI,**
Musavat.com

“Moskvanın göz yaşları”na inanmayanlar...

Rusiyanın bugünkü taleyi keçmiş tərəfdaşlarının taleyindən daha qeyri-müəyyən görünür

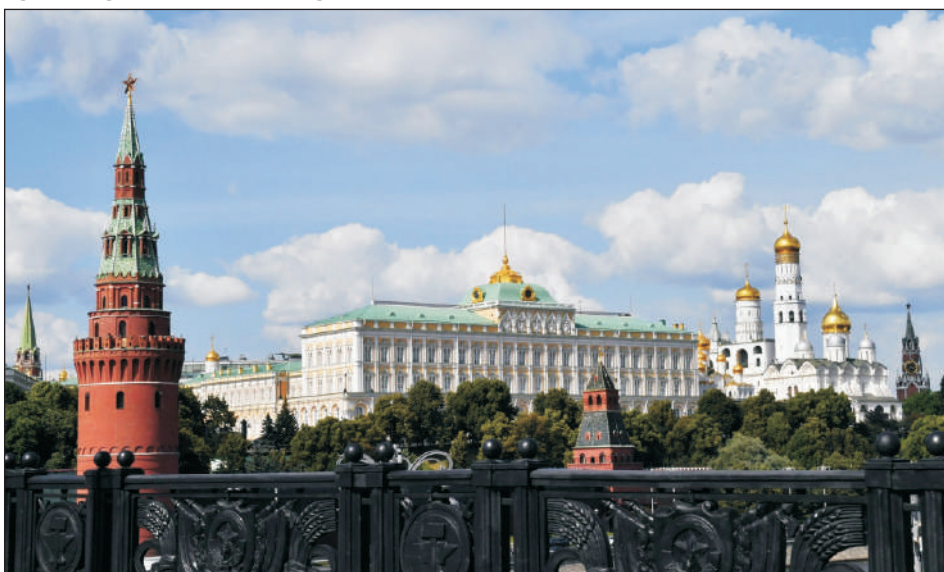
Son aylarda ekspert dairələri getdikcə daha çox Ermənistanın "Avropa seçimi" və "Qərb dönüş" barədə səs-küylü bəyanatlarına baxmayaraq, Rusiya ilə sıx bağlı qaldığı fikrini səsləndirirlər. Tarixi, iqtisadi və siyasi cəhətdən İrəvan uzun illərdir Rusiyanın orbitindədir və bir çox analitiklər hesab edirlər ki, tamamilə azad olması da olduqca çətindir. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu barədə Zerkalo.az saytı yazıb.

Bildirilir ki, Ermənistan ticarət və iqtisadi əlaqələr, enerji təchizatı, əmək miqrasiyası və SSRİ hərbi infrastrukturunun qalıqları vasitəsilə Rusiyadan əhəmiyyətli dərəcədə asılı olaraq qalır. 2020-ci il 44 günlük müharibədə məğlubiyyətindən və xüsusən də 2023-cü ilin sentyabr hadisələrindən, Qarabağ üzərində nəzarətin tamamilə itirilməsindən sonra İrəvanda xarici siyasətin şaxələndirilməsinə çağırışlar nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb.

"Baş nazir Nikol Paşinyan və onun komandası dəfələrlə təhlükəsizlik məsələ-

lərində Moskvadan tam asılılığın "strateji səhv" olduğunu bildiriblər. Ermənistan ABŞ və Avropa İttifaqı ilə münasibətləri fəal şəkildə inkişaf etdirməyə başlayıb, KTMT-dəki iştirakını dayandırır və hətta təşkilatdan mümkün çıxma məsələsini müzakirə edir. Lakin Rusiya ilə əlaqələri tamamilə kəsmək hələ mümkün olmayıb - iki ölkənin iqtisadiyyatı çox dərindən bir-birinə bağlıdır və yüz minlərlə Ermənistan vətəndaşı Rusiyada işləməyə davam edir", - deyər məqalədə bildirilir.

Bu yaxınlarda Rusiya baş nazirinin müavini Alek-

sey Overçuk İrəvanda bir çoxlarının ucadan eşitməkdən qorxduğu bir şeyi söylədi. O açıq şəkildə bildirdi: "Ermənistanın Avropa İttifaqına daxil olması geri dönüş nöqtəsi olmayacaq və avtomatik olaraq Rusiya ilə normal hava nəqliyyatının da-

yandırılmasına səbəb olacaq".

Moskva artıq "çoxvektorluluq" və diplomatik yürüşlərlə oynamaq niyyətində deyil. Rusiya son dərəcə ciddidir: əgər İrəvan qəti şəkilə Brüsseli seçərsə, avtomatik olaraq təkcə Avropa

dəyərlərini deyil, həm də bütün Qərb sanksiyalarını, eləcə də Rusiya ilə münasibətlərdə "dəmir pərdə"ni alacaq. Bu, artıq işarə deyil, birbaşa xəbərdarlıqdır.

Bu hekayədə ən maraqlı məsələ hətta Ermənistanın mövqeyi deyil, əksinə, Rusi-

yanın yaxın illərdəki öz mövqeyidir. Rusiyanın bugünkü taleyi keçmiş "kiçik tərəfdaşlarının" taleyindən daha qeyri-müəyyən görünür. Sual artıq Ermənistanın Rusiyanın orbitində qalıb-qalmayacağına deyil. Sual budur ki, Rusiyanın özü bir neçə ildən sonra kimin tərəfdaşı və ya "üzvü" olacaq.

Moskva müstəqil global oyunçu statusunu qoruyub saxlaya biləcəkmi? Yoxsa getdikcə Çinə meyl etməyə məcbur olacaq və Pekinin kiçik tərəfdaşına çevriləcək? Postsovet məkanında təsirini qoruyub saxlayacaqmı, yoxsa təcridən ənənəvi müttəfiqlərini belə itirəcək? Bəlkə də müharibə və sanksiyaların təzyiqi altında Qərblə ağırlıq kompromislər axtarmağa məcbur olacaq?

Bu gün heç kim Rusiyanın gələcəkdə Hindistan və Çinə yaxınlaşacağını, yoxsa ciddi daxili dəyişikliklər baş verərsə, ABŞ və Avropa ilə münasibətləri yenidən qurmağa çalışacağını dəqiq deyə bilməz.

□ **"Yeni Müsavat"**

Savaş Biləsuvara çatdı

Germi, Ərdəbil və Biləsuvardakı bir neçə hərbi obyektə hücumlar; İran səfiri: “Azərbaycanın humanitar yardım göndərdiyi bir məqamda sərhəd bölgələrinin hava hücumuna məruz qalması nə ilə izah olunur?”

ABŞ-İsrail hərbi aviasiyası İranın Azərbaycanla sərhəd məntəqələrinə zərbələr endirməyə başlayıb. Belə ki, Germi, Ərdəbil və Biləsuvardakı bir neçə hərbi obyektə hücumlar edilib. İlk məlumatlara görə, Azərbaycanla sərhəd məntəqələrində baş verən hücumlar nəticəsində üç nəfər ölüb, üç nəfər isə yaralanıb. Xəbəri [Tribuna.az](http://tribuna.az) yayıb.

Bildirilir ki, İranın Azərbaycanla səfiri Müctəbə Xamenei bununu bağlı paylaşım edib. “Azərbaycanın İranla həmrəylik və dəstəyinin rəmzi olan üçüncü humanitar yardımın göndərildiyi bir məqamda, İran və Azərbaycanın sərhəd bölgələrinin (Germi, Aslandüz və Biləsuvar) hava hücumuna məruz qalması nə ilə izah olunur? Cavab bellidir: Düşmənlərin bu birliyi və həmrəyliyi gözü götürmür!”

Milli Məclisin deputatı Azər Badamov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, İranın öz mövqeyində möhkəm dayanması və İsrail-ABŞ hücumlarına qətiyyətli cavabların verilməsi müharibə vəziyyətini daha da gərginləşdirir: “ABŞ hərbi əməliyyatlara başlayanda müharibənin bu qədər uzun çəkəcəyini və İranın belə güclü hərbi gücə malik olduğunu düşünməmişdi. Amma realıq odur ki, ABŞ müharibənin dayandırılması üçün şərtlər irəli sürsə də, İran rədd edir və öz şərtləri çərçivəsində müharibənin başa çatacağını bildirir. Bu

həm də İranın ABŞ-yə meydan oxuması deməkdir. Həm də Donald Tramp dialoq yolu ilə münəqişənin həll edilməsinə vaxt verib psixoloji təzyiq göstərməyə çalışsa da, bu, İranı sındırmayıb və müharibənin ancaq hansı halda başa çata biləcəyini açıq şəkildə bəyan edir. Təbii ki, belə bir halın davam etməsi ABŞ-ni hücumların əhatə dairəsini genişləndirməyə məcbur edir. Bu baxımdan İranın sərhədləri çərçivəsində hədəflərinin genişləndirilməsi, o cümlədən Germi, Ərdəbil və Biləsuvardakı bir neçə hərbi obyektə zərbələrin endirilməsi müharibənin əhatə dairəsinin genişlənməsi deməkdir. İndi ABŞ-nin İrana danışıqlar üçün verdiyi vaxtın başa çatması müharibənin daha da dərinləşəcəyinə və bütün əraziləri əhatə edəcəyinə olan ehtimalları artırır. Burada nüfuz məsələsi əsas rol oynayır. Yəni ABŞ müharibədən uduzmuş çıxsə, bu, dünyada onların reytinginə böyük zərbə olmuş olar. Ona görə də ABŞ hücumlarının çərçivəsini genişləndirməklə yenə də İranı atəşkəsə məcbur etməyə davam edəcək. Amma İranın öz sözündən geri çəkilməyi görünür.”

Deputat onu da qeyd etdi ki, Azərbaycanla sərhəd ərazilərin bombalanmasının Azərbaycan-İran

münasibətlərinə bir aidiyyəti yoxdur: “Azərbaycan İranla yaxın qonşudur və münəqişənin dinc yolla ədalətli həll olunmasını psixoloji təzyiq göstərməyə çalışsa da, bu, İranı sındırmayıb və müharibədən əziyyət çəkən bölgələrə humanitar yardımlar göndərir və digər humanitar yardım göndərmək istəyən tərəflərə də öz ərazisindən keçməsinə dəstək göstərir. İran əhalisinin 30%-i azərbaycanlılardır. Təbii ki, hər bir azərbaycanlıya dəyən balaca bir zərər hər birimizi düşündürür və müharibənin çərçivələrinin genişlənməməsi üçün dialoqa üstünlük verilməli olduğuna çağırış edirik. Biz 30 il müharibəni yaşamışıq və bunun nə olduğunu yaxşı bilir. Ona görə də silahların işləməsinə qarşıyıq və ölkələrin suveren hüquqları çərçivəsində münəqişələrin həll olunmasını müdafiə edirik”.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov hesab edir ki, Azərbaycan-İran sərhədində baş verən hücumlar yalnız lokal hərbi insident deyil, həm də humanitar, diplomatik və regional təhlükəsizlik baxımından ciddi əhəmiyyət kəsb edir: “Bu hadisələrin ən vacib aspektlərindən biri Azərbaycanın humanitar yardım karvanlarının regionda həyata keçirilməsidir. Belə humanitar

dəstək təşəbbüsləri təkcə daxili ehtiyacları qarşılamaqla kifayətlənmir, həm də beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi - Ukrayna, Suriya və digər münəqişə zonalarında müşahidə edildiyi kimi - bölgədə humanitar mövqenin, həmrəylik və tərəfsizliyin nümayişi rolunu oynayır. Humanitar yardımın məqsədi münəqişənin zərərini azaltmaq, əhalini qorumaq və humanitar prinsipləri təmin etməkdir. Ona görə də bu karvanların və ya yardımların hədəfə alınması hər hansı bir tərəf üçün ciddi narahatlıq doğurur və beynəlxalq hüquq baxımından da qəbul edilməzdir.

Eyni zamanda sərhəd bölgələrinə endirilən zərbələrin humanitar yardımla birbaşa əlaqəsi barədə hər hansı dəqiq məlumat yoxdur. ABŞ və İsrailin adı hallandırılan hərbi aviasiya əməliyyatlarının məqsədinin humanitar dəstəyi əngəlləmək olub-olmadığı məlum deyil. Bu səbəbdən hadisələrin qiymətləndirilməsi zamanı ehtiyatlı olmaq və bütün mümkün aspektləri nəzərə almaq vacibdir. Lakin zərbələrin məqsədinin nə olmasından asılı olmayaraq nəticə dəyişmişdir. İranda yaşayan 40 milyona yaxın soydaşımızın yaşadığı ərazilərin zərbə altında qalması, humanitar vəziyyətin daha da mürək-

Müctəbə Xamenei haqda yeni iddialar

Britaniyanın “The Times” qəzeti İranın Ali Rəhbəri Müctəbə Xameneinin sağlamlıq vəziyyəti barədə yazıb. Qəzetin iddiasına görə, Müctəbə Xameneinin son günlər bəzi İran Telegram kanallarında yayılan videogörüntüsü süni intellektin məhsuludur. Qəzetin əldə etdiyi informasiyalar ABŞ və İsrail kəşfiyyatının məlumatlarına əsaslanır.

Məlumatla görə, Müctəbə atasının, Əli Xameneinin öldürüldüyü hücumda (28 fevralda) yaralanıb, ağır və huşsuz vəziyyətdədir. “The Times” iddia edir ki, Müctəbə Xamenei şüurunu itirib və hətta koma vəziyyətindədir. Onun hazırda İranın Qum şəhərindəki gizli xəstəxanalardan birində müalicə olunduğu qeyd edilir. Qum şəhəri İranın şiə dini mərkəzlərindən biridir.

Məlumatlarda qeyd olunur ki, Müctəbə Xamenei qərarvermə proseslərində iştirak edə bilmir və ictimai görünüşü son dərəcə məhduddur. Sosial mediada yayılan süni intellektlə hazırlanmış videolar onun fəaliyyətini nümayiş etdirmək cəhdi kimi qiymətləndirilir. Qəzet həmçinin bildirib ki, ABŞ və İsrail kəşfiyyatı Müctəbə Xameneinin vəziyyətini uzun müddətdir izləyir, kəşfiyyat məlumatları indiyədək gizli saxlanılıb. Xameneinin yeni ali lider elan olunandan bəri ictimaiyyət qarşısında görünməsi, yalnız yazılı bəyanatlarının, süni intellektlə hazırlanmış görüntülərinin yayılması onun rəhbərliyi ilə bağlı şübhələri artırıb.

Məlumatda o da bildirilir ki, Qum şəhərində ata Xameneinin dəfninə hazırlıqlar gedir. Ailə üzvlərinin də sığa biləcəyi böyük məqbərə planlarının olduğu vurğulanır. Fevralın 28-də edilən hücum nəticəsində Əli Xamenei, qızı, kürəkəni, nəvəsi və gəlini həlak olublar.

Xarici mətbuatın məlumatında o da vurğulanır ki, hazırda İranı İnqilab Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) idarə edir.

kəbləşməsi narahatlıq doğurur.

Azərbaycanın mövqeyi bu kontekstdə aydın və tərəfsiz olaraq qalır. Ölkə həm İrana qarşı üçüncü tərəfin hücumlarının Azərbaycan ərazisindən keçirilməsinə imkan vermir, həm də sərhəddən İrana silah və sursatın ötürülməsində iştirak etmir. Bu mövqe Azərbaycanın həm regional, həm də beynəlxalq hüquq çərçivəsində prinsipial şəklə nəytrə qalmaq və münəqişənin genişlənməsinə imkan verməmək strategiyasını göstərir. Azərbaycanın əsas məqsədi humanitar yardımların təhlükəsizliyini təmin etmək, münəqişənin yayılmasının qarşısını almaq və hər iki tərəf üçün gərginliyi minimuma endirməkdir”.

Ekspert dedi ki, ümumilikdə, sərhəd bölgələrində baş verən hücumlar humanitar və təhlükəsizlik aspektlərini birləşdirən mürəkkəb məsələdir:

“Azərbaycanın humanitar təşəbbüsləri həm daxili, həm də regional əhəmiyyət daşıyır, humanitar yardımların hədəf alınması isə prinsipial olaraq doğru deyil. Eyni zamanda bir daha təkrar edirəm ki, zərbələrin humanitar yardıma birbaşa yönəlməsi olub-olmaması da məlum deyil. Narahatlığımız Cənubi Azərbaycan ərazilərində mülki əhalinin təhlükədə qalması və mülki infrastrukturlarla bağlı risklərin artması ilə bağlıdır və düşünürəm ki, Azərbaycan bu istiqamətdə öz diplomatik imkanlarından istifadə edərək yardımın təhlükəsiz çatdırılmasını təmin edə biləcək”.

Q Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”

Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçukun "Tramp marşrutu" (TRIPP) ilə bağlı səsləndirdiyi fikirlər regionda ciddi müzakirələrə səbəb olub. Onun ABŞ-nin bu layihəyə qoşulmasını Mərkəzi Asiyadan kritik minerallar üçün qaçaqmal yolu kimi təqdim etməsi əslində daha geniş geosiyasi oyunun tərkib hissəsi kimi görünür. Əvvəla, qeyd etmək lazımdır ki, bu cür iddialar daha çox siyasi ritorika xarakteri daşıyır. Çünki regionda alternativ nəqliyyat və logistika xətləri mövcuddur. Azərbaycan və Gürcüstan üzərindən keçən marşrutlar, xüsusilə Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu və Qara dəniz limanlarının genişləndirilməsi, resursların daşınması üçün kifayət qədər imkan yaradır. Bu baxımdan yalnız mineralların ixracı üçün yeni marşrutun yaradılması iqtisadi baxımdan o qədər də əsaslı görünür.

Əslində "Tramp marşrutu"nun mahiyyəti təkcə iqtisadi deyil. Bu layihə daha çox Cənubi Qafqazda formalaşan yeni geosiyasi düzənin bir elementidir. O, regionda nəqliyyat balansının dəyişməsi, Ermənistanın kommunikasiyalara qoşulması və Azərbaycanın tranzit rolunun daha da güclənməsi kimi strateji məqsədlərlə əlaqələndirilir. Eyni zamanda bu cür təşəbbüslər Rusiyanın regiondakı ənənəvi təsir mexanizmlərini zəiflədən alternativlərin ortaya çıxmasına xidmət edir. Daha real yanaşma ondan ibarətdir ki, ABŞ regionda balans yaratmağa, Rusiyanın təsirini məhdudlaşdırmağa və Çinlə rəqabət çərçivəsində yeni iqtisadi marşrutlar formalaşdırmağa çalışır.

Məhz bu səbəbdən "Tramp marşrutu" kimi layihələr ətrafında yaranan müzakirələr təkcə

“Tramp marşrutu”na “qaçaq yol” yarlığı

Rusiya Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı kartları açdı - Moskvanın narahatlığı nədən qaynaqlanır?

cə bir nəqliyyat xətti ilə bağlı deyil. Bu, daha çox Cənubi Qafqazın artıq təkqütblü deyil, çoxqütblü rəqabət məkanına çevrildiyini göstərir. Rusiyanın narahatlığı da məhz buradan qaynaqlanır - region ölkələrinin alternativ tərəfdaşlara yönəlməsi və yeni dəhlizlərin Moskvanın nəzarətindən kənarda formalaşması onun mövqelərini zəiflədir, ona görə "qaçaqmal yolu" kimi təqdim

edir.

"Zəngəzur dəhlizində avtomobil yolunun 90%-i, dəmir yolunun 70%-i tamamlanıb". Bu nu Prezident İlham Əliyev aprelin 2-də Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) üzv dövlətlərin hökumət başçıların/vitse-prezidentinin görüşünün iştirakçıları qəbul edərkən söyləyib. Dövlət başçısı bildirib ki, bu gün qarşıda duran əsas məsələlərdən biri nəqliyyat, logis-

tika, tranzit imkanlarını genişləndirməkdir. Göründüyü kimi, TRIPP adlanan marşrutun açılması regionda baş verən gərginliklərə baxmayaraq əsas hədəflərdən biri olaraq qalmaqdadır. Bu logistikanın işə düşməsi hazırkı eskalasiyalar səbəbindən real görünməyə bilər, amma bölgədə müharibələr əbədi deyil. Sadəcə, Zəngəzur dəhlizinin açılması - na indi ciddi maneələr görün-

məkdədir. Hazırda ABŞ ilə döyüşən İranın bu layihəni əvvəldən "qırmızı xətt" adlandıraraq əleyhinə çıxması indi Rusiyanı həvəsləndirib. Ona görə qonşu ölkənin rəsmiləri ürəkli açıqlamalar verirlər. Rəsmi Moskva inanmağa başlayıb ki, postmüharibə dövründə İranla birlikdə dəhlizin "Tramp marşrutu" adı ilə açılmasına əngəl olmağı bacaracaqlar. Belə bir riskin olması Ermənistan üçün də ciddi başağrısına çevriləcək.

Deputat Elşad Musayev "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Overçukun sözləri obrazlı ifadədir: "Bu layihə Orta dəhlizin bir hissəsidir və beynəlxalq bir logistikadır. Şərqdən Qərbdən bu yol yükdaşımalarda məsafəni və xərcləri azalda-

tələb edirik. Lakin Rusiya və İran "Tramp yolu"na maneə yaratsalar, razıyam ki, bölgədə yeni gərginliyə səbəb olacaq".

Deputata görə, Rusiya məsələyə qısqancılıqla yanaşır, hərçənd özünün də iştirakı mümkündür: "Məncə, Rusiya rəsmiləri bu bəyanatları verməkdə tələsirlər. İranın müharibədə müqaviməti ələ təsir bağışlayır ki, bundan sonra regionda yenə Moskva və Tehranın diktəsi hakim olacaq. Ancaq belə düşünmürəm. Hər iki dövlətin sanksiyalar altında olması və girdikləri müharibələr onları xeyli zəiflədib. Sadəcə, Overçuk və Rusiya hakimiyyəti son baş verənlərdən belə ruhlanıblar. Halbuki ABŞ kimi supergüc bütün addımlarını hesablayaraq atır və "Tramp yolu" ilə bağlı da nəzərdə tutulan plan var. Aydın məsələdir ki, dünyada dəhlizlər və logistikalar uğrunda rəqabət gedir. Rusiya bundan narahatdır. Çünki Cənubi Qafqazda mühüm marşrut xəttinə nəzarəti itirir. İndi İranın əngəl olacağı ümidi ilə yenidən fəallaşmağa başlayıblar. Biz də tələsməli deyilik və regionda baş verənlərin yekununu gözləməliyik. Əgər İran müharibədən çıxaraq özünü bərpa edə bilərsə, onda aqressor kimi meydana çıxacaq və razıyam ki, Zəngəzur dəhlizinə mane olmağa çalışacaq. Odur ki, bizə gözləmək qalır".

Qeyd edək ki, 15 milyon ton ötürmə potensialı olacaq Zəngəzur dəhlizi regionun inkişafına xüsusi töhfə verəcək. Yüklərin 10-15 faizinin Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə daşınacağı təqdirdə Azərbaycan yaxın gələcəkdə ildə 3 milyard dollar tranzit gəliri əldə edəcək. Bu, həmçinin sülhün iqtisadi dividendləri deməkdir.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Xarqın sərvəti xalqındır mı?

İslam inqilabına qədər "Amoco" idarə etdiyi adaya hər gün 1.5 milyon barel neft yüklənir ki, bu da indiki qiymətlərlə gündəlik 172 milyon dollar qazanc deməkdir...

Bu gün İrana qarşı ən güclü zərbələr endiriləcəyi anons edilib.

Bu barədə ABŞ-nin müharibə naziri Pit Heqset Ağ Evdə ABŞ lideri Donald Trampa keçirilən mətbuat konfransında bildirib.

"ABŞ Prezidentinin göstərişi ilə Yaxın Şərqdə əməliyyat başlayandan bəri ən çox hava zərbəsi endiriləcək" - Pentagon rəhbəri deyib.

Onun sözlərinə görə, ABŞ qoşunları ölkənin maraqlarını qorumaq və qarşıya qoyulan tapşırığı yerinə yetirmək üçün istənilən vaxt istənilən yere getməyə hazırdır.

ABŞ Prezidenti Donald Tramp isə deyib ki, ABŞ və İsrailin İranla müharibəsini bitirmək üçün Tehranla razılaşma əldə olunmasa, Xarq adası tamamilə məhv edilə bilər.

Bu ada İran iqtisadiyyatında və global enerji bazarlarında mərkəzi roldadır. İranın neft ixracının təxminən 90 faizi Çinə əsasən məhz Xarqdan daşınır, özü də sonuncu şahın dövründə qurulmuş infrastruktura.

turla.

Xarq 1800-cü illərdə Fars körfəzində "ən mühüm strateji nöqtə" kimi təsvir olunurdu. Səbəbi isə onun Körfəzin başlanğıcında yerləşməsi, şirin su mənbələrinin olması idi.

1950-ci illərdə Xarq şaha qarşı çıxan dissidentlərin saxlandığı cəza koloniyası kimi is-

tifadə olunub, daha sonra neft ixrac terminalı üçün məkan seçilib.

İranın əsas hissəsindən 31 kilometr aralıda yerləşən, günəşdən qızarmış mərcan adası ölkənin əsas neft ixrac mərkəzinə çevrilib. Onun ətraf sularının dərin, sahil sularının nisbətən sakit olmasının

bunda rolu danılmazdır. Bu amillər nəhəng neft tankerlərinə adanın yaxınlığında lövbər salmağa, İran xam nefti ilə yüklənməyə, daha sonra Hörmüz boğazından keçərək dünya bazarlarına çıxmağa imkan verir.

İran yazıçısı Cəlal Ale-Əhmed 1959-cu ildə neft mərkəzi

nə çevrilməyə başlayan adanı ziyarət edib. O, iranlı və qərblə mühəndislərin rəhbərliyi ilə texnikanın köhnə Xarq yerindən sildiğini yazıb.

İranın əsas hissəsindən Xarqa təxminən 37 kilometrlik sualtı boru kəmərləri çəkilib, adada hər biri bir milyon barel qədər neft saxlaya bilən anbarlar qurulub.

Adanın coğrafiyası elədir ki, cazibə qüvvəsi neftin mürekkəb nasos sistemləri olmadan tankerlərə üzəşəşi axmasına imkan verir.

Tikinti 1970-ci illərdə də davam edib, Xarqın qərb sahilləri yaxınlığında "dəniz adası" adlanan qurğu inşa olunub. Bu, ən böyük tankerlərin sualtı borular vasitəsilə yüklənməsi üçün şərait yaradıb.

Xarqda bəzi obyektləri qismən ABŞ-nin "Amoco" neft şirkəti idarə edirdi. 1979-cu il İslam inqilabından sonra İranın yeni hakimiyyəti onları ələ keçirib.

1990-cı ildə Tehran Xarqın neft infrastrukturunu, bir neçə dəniz qazma yatağının müsadirə-

sine görə "Amoco" şirkətinə yarım milyard dollardan çox kompensasiya ödəyib.

1984-cü ildə İran-İraq müharibəsi zamanı İraq Xarq adasındakı neft obyektlərinə zərbələr endirib, bu, "tanker müharibəsi"ni qızışdırıb; o zaman hər iki tərəf bir-birinin neft daşıyan gəmilərinə hücum edirdi. 1980-ci illərdə İraqın Hərbi Hava Qüvvələri Xarqdakı obyektləri, demək olar, tamamilə dağıdıb.

İran-İraq müharibəsindən sonra təmir işləri aparılıb, obyektlər genişləndirilib. Xarqda gündə təxminən 1.5 milyon barel neft yüklənir. Bu, 2026-cı ilin aprel qiymətləri ilə təxminən 172 milyon dollar deməkdir.

Martın 13-də ABŞ Xarq adasında hərbi obyektlərə zərbələr endirib. Tramp bundan sonra deyib ki, "adadakı hər şeyi məhv etdik, neft olan ərazini çıxarmaq..." (mənbə: "AzadlıqRadiosu").

Bu gün adada təxminən 8 min nəfərin yaşadığı güman olunur, İranın İnqilab Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) adanı ciddi qoruyur.

Təhlilçilərə görə, Tehrana hər il on milyardlarla dollar gəlir gətirən Xarqda neft obyektlərinə hər hansı zərbə İran rejiminin fəaliyyətini iflic edər.

Lakin belə bir addım global iqtisadiyyata da ciddi təsir göstərər, enerji qiymətləri onsuz da yüksəkdir.

□ **"Yeni Müsavat"**

Bütün müharibələr süll masasında bitir. Hər meydanında əldə olunan nəticə isə diplomatik cəbhədə vəziyyətə bir-baş a diktə edir. Döyüşü uduzan tərəf heç vaxt danışıqlar masasında şort irəli sürən və ya dominant ola bilməz. Ona görə də ən çətin missiyalardan biri cəbhədə uduzan tərəfi diplomatik masada təmsil edə bilməkdir. Bu, “diplomatiyanın generalı” olmağı qaçılmaz edən sərt reallıqdır.

İran isə o ölkələrdən deyil ki, xarici siyasətindən və ya diplomatiyasından çox asan baş açasan. Ona görə ki, İran elə bir coğrafiyada və elə bir beynəlxalq siyasi arenada aktordur ki, onun baş diplomatı mürəkkəb geopolitik oyunların içərisində oyunçu olmağı bacarmalı, ya da buna məcburdur. Çünki İran regional siyasətlə məhdudlaşmır, dünyanın “böyük şahmat taxtası”nda ən odioz (mühüm) fiqurlardan biridir.

“Evdən işləməyən” 10-cu nazir

40 günü tamam olan son hərbi əməliyyatlar fonunda İran diplomatiyası hər meydanından heç də az “qan-tər tökmür”. Və bu müharibənin diplomatik cəbhəsində baş obraz yorulmadan fəaliyyət göstərən, 44 günlük müharibəmiz dövründə Azərbaycanın sabiq xarici işlər naziri Elmar Məmmədov kimi “evdən işləməyən” İranın baş diplomatı Abbas Əraqçıdır.

Necə ki Vətən müharibəmizdə diplomatiyamızın “müharibə naziri” Ceyhun Bayramov idi, İranın da öz vətən savaşında analoji missiyanı yerinə yetirən “savaş diplomatı” Əraqçıdır. Heç şübhəsiz son nəticəsindən asılı olmayaraq ağır yükü üstlənmiş, İsrailin “ölüm siyahısında” (hələ ki) adı olmayan iki nəfərdən biri - İranın hazırkı xarici işlər naziri Abbas Əraqçı tarixdə qalacaq.

Özü də o Xarici İşlər Nazirliyi ki Əraqçıdan qabaq neçə-neçə diplomatları “udub”. Yeni İran XİN-də uğurlu olmaq hər diplomatın işi deyil. Təəvvür edin, hələ Məşrutə inqilabından (burjua inqilabı - E.S.) əvvəl İranın 15 xarici işlər naziri olub.

İnqilabdan sonra iki, Pəhləvilər dövründə isə 20 xarici işlər naziri bir-birini əvəzləyib. Nəhayət, 1979-cu il, İslam inqilabından sonra “diplomat mollalar” ölkənin xarici siyasətinə rəhbərlik edirlər. Bu siyahıda isə Mehdi Bəzərgandan tutmuş hazırkı ali rəhbərin müşaviri Əli Əkbər Vilayəti, nüvə danışıqlarının “ustadı” Məhəmməd Cavad Zərifə qədər önəmli kadrlar ayrı-ayrı dövrlərdə vəzifələr tutublar. 1979-dan bəri XİN rəhbəri olmuş şəxslərin siyahısını uzada bilirik, lakin “Persona” rubrikasında bu dəfə İran İslam Respublikasının 10-cu xarici işlər naziri - Abbas Əraqçının həyat hekayəsi

İranın danışan dili

Əraqçının həyat hekayəsi

kayəsindən söz açacağıq...

SEPAH-a qoşulan və savaşa gedən Abbas

Abbas Əraqçı 1962-ci ildə Tehrandə anadan olub. Onun üç qardaşı, üç bacısı var. Onun qardaşlarının əksəriyyəti ticarətlə məşğuldur. Atası da xalça taciri olub. Abbas 17 yaşında olanda atasını itirib. Özü isə gənc yaşlarında İslam İnqilabı Keşikçilərinə (SEPAH) qoşulub. Xidmət etdiyi dövrdə İran-İraq müharibəsində iştirak edib.

O, İran Xarici İşlər Nazirliyinin beynəlxalq münasibətlər üzrə bakalavr, İslami Azad Universitetinin siyasi elmlər üzrə magistr və Kent Universitetində siyasi fikir üzrə doktorluq dərəcəsinə malikdir. Əraqçı 1989-cu ildə diplomatik xidmətə başlayıb.

O, 1990-cı illərin əvvəllərində Səudiyyə Ərəbistanının Ciddə şəhərində yerləşən İran İslam Respublikasının İslam Konfransı Təşkilatı yanında Daimi Nümayəndəliyinin müvəqqəti işlər vəkili, Finlandiya (1999-2003) və Yaponiyada (2007-2011) səfir vəzifələrində çalışıb. Səfir olmağdan əvvəl Əraqçı Siyasi və Beynəlxalq Araşdırmalar İnstitutunun (IPI) baş direktoru vəzifəsində çalışıb. 2004-2005-ci illərdə Beynəlxalq Münasibətlər Məktəbinin rektoru olub. 2024-cü ildən isə ölkənin XİN başçısıdır. Əraqçı Baharə Abdullahi ilə evli olub və ondan iki oğlu, bir qızı var. Lakin sonra cütlük bo-

şanıb. 62 yaşlı nazir hazırda özündən yaşca kiçik Arzu Əhmədovlə evlidir ki, onların bir müddət əvvəl birgə görünməsi İran mediasında böyük ajiotaj yaratmışdı. Qeyd edək ki, Azərbaycana son səfərində Əraqçı xanımı ilə Bibiheybət məscidini ziyarət etmişdi.

Nazir ingilis və ərəb dillərini yüksək səviyyədə bilir. Əraqçı “XX əsr İslam Siyasi Düşüncəsində Siyasi iştirak Konsepsiyasının Təkamülü” (1996) adlı dissertasiyası ilə Kent Universitetində siyasi düşüncə üzrə fəlsəfə doktoru dərəcəsi alıb.

Xamenei niyə onu siyasətə qaytardı?

Müharibədən az əvvəl - bu ilin yanvarında media resurslarında Əraqçının ailəsi ilə birlikdə Livana qaçdığı xəbərləri yayılmışdı. Lakin bu xəbərlər özünü doğrultmadı və XİN başçısı həm ABŞ-İsrail hücumlarından əvvəl, həm də indi danışıqlarda iştirak edən əsas şəxsdir. 2017-2021-ci illərdə Xarici İşlər Nazirliyində siyasi məsələlər üzrə reis müavini vəzifəsində çalışıb. 2021-ci ilin avqustunda sabiq prezident İbrahim Rəisinin andiçmə mərasimindən sonra Abbas Əraqçı xarici işlər nazirinin müavini və baş nüvə danışıqlarçısı vəzifəsini Əli Baqiriyə verib. Dövlət mediası Əraqçının nazir məsləhətçi vəzifəsinə endirildiyini bildirib. Analitiklər bu addımı İranın nüvə si-

yasətində daha sərt yanaşmaya doğru keçidin əlaməti kimi şərh ediblər.

Xarici İşlər Nazirliyindən getdikdən sonra Əraqçı bir müddət ictimai həyatdan uzaqlaşmış. Daha sonra son hücumlarda öldürülən ali dini lider Əli Xamenei tərəfindən Ali Rəhbərlik Aparatının məsləhətçi orqanı olan Strateji Xarici İşlər İdarəsinin katibi vəzifəsinə təyin edilib. Müşahidəçilər tərəfindən gözlənilməz hesab edilən bu təyinat Əraqçının İranın xarici siyasətdəki təsirini bərpa edib və onu Xameneinin yaxın çevrəsinə yaxınlaşdırıb. Əgər belə bir qərar olmasaydı, Əraqçı indi ikinci həyat yoldaşı ilə sakit ömrünü yaşamağa davam edəcək, bu qaynayan və qaynayan siyasətin içərisinə düşməyəcəkdi...

Daha əvvələ getsək, onun əsl yüksəlişi sabiq prezident Mahmud Əhmədinejadın dövründə İranın nüvə danışıqlarına qarışdığı zaman başlayıb. Başlanğıcda Əraqçı o vaxt nüvə danışıqlarına rəhbərlik edən, hazırkı müharibənin gedişində öldürülən sabiq Təhlükəsizlik Şurası katibi Əli Laricaninin yanında köməkçi rolda çalışıb. Lakin Laricaninin səlahiyyət müddəti qısa olub, çünki onun danışıqlara yanaşması Əhmədinejadın sərt mövqeyi ilə ziddiyyət təşkil edib. Əraqçı bu fərsetdən istifadə edərək Laricanini o zaman baş müzakirəçi kimi əvəz edən Səid Cəlili ilə

birlişərək özünü hakimiyyətə yaxınlaşdırıb.

Yeri gəlmişkən, 2025-ci ilin yanvarında Əraqçı 2017-ci ildən bəri Əfqanıstana səfər edən ilk İran xarici işlər naziri və 2021-ci ildə Talibanın hakimiyyətə gəlməsindən sonra ilk xarici işlər naziri olub. 2025-ci ilin aprel və may aylarında Əraqçı ABŞ-la İranın nüvə proqramı ilə bağlı danışıqlarda iştirak edib.

Əraqçı Trampın hədəfidirmi...

Bu gün Qərb mediası onu nüvə danışıqlarında Zərifin davamçısı kimi təqdim edir. Britaniya mətbuatı yazır ki, ABŞ və İsrail qüvvələri İranın ən yüksək səviyyəli siyasi liderlərindən bəzilərinə hədəf alsada, Əraqçının müharibə zamanı tez-tez ictimaiyyət qarşısında çıxış etməsinə baxmayaraq, o, ilk hədəflər arasında deyil. Bir çox müşahidəçilər naziri döyüşən tərəflər arasında potensial əsas həmsöhbət kimi dəyərləndirir. Hətta qeyd olunur ki, 2024-cü ildə prezidentlik kampaniyasında sanksiyaların aradan qaldırılması üçün Qərblə yeni razılaşma əldə etməyə üstünlük verən Məsud Pezeşkian Əraqçını məhz buna görə xarici işlər naziri təyin etdi.

Həm Pezeşkianın seçilməsi, həm də Əraqçının təyinatı Qərblə əlaqənin rejim üçün siyasət prioriteti oluğuna işarə etsə də, İsrail-HƏMAS

müharibəsindən qaynaqlanan bölgədəki münafişə Pezeşkianın prezidentliyi dövründə İranın xarici siyasətinin böyük hissəsini zəbt etdi. “Hizbullah” rəhbərliyinin qətl və İranın mühüm müttəfiqi olan Suriyada Bəşər Əsədin devrilməsi ilə onun regional əhatə dairəsi daha da azaldı. 2024-cü ilin oktyabrında və daha sonra 2025-ci ilin iyununda 12 günlük müharibədə İsrailə birbaşa qarşıdurma isə İranın bəzi zəifliklərini üzə çıxardı və onun hava hücumundan müdafiə və raket sistemlərini azaltdı.

Bu hadisələr İsrail və ABŞ-nin İranın hərbi infrastrukturuna və yüksək rütbəli rəhbərliyinə qarşı genişmiqyaslı əməliyyat başladığı 2026-cı il hücumuna stimula oldu. Ciddi və prinsipial olan, Qərbdə hörmət qazanan Əraqçı isə münafişə zamanı ABŞ ilə müqavilə bağlamaq və əldə ediləcək güzəştləri İranın kök salmış sərt xətt tərəfdarlarına satmaq potensialına malik idi. Di gəl ki...

Di gəl ki, davam edən hərbi əməliyyatlar Pezeşkian-Əraqçı xəttinin Qərblə yumşalma fürsətlərini əldən verməkdədir. Azərbaycanla da münasibətləri normal saxlamaqda maraqlı görünən hər iki şəxsin qarşısında indi son missiya var - necə olursa-olsun, müharibəni tezliklə atəşkəsə çevirmək və masaya əli güclü şəkildə oturmaq...

✒ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”ın redaktoru

Kanalizasiya haqqında

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

Bizim küçədən təxminən 20 ildir kanalizasiya suları davamlı şəkildə asfaltın üstü ilə axır, ancaq heç bir idarə gəlib bunu düzəltmir. Maraqlıdır ki, hamıdan vaxtaşırı kanalizasiya pulu alınır, o pullar hara gedir, bilinmir. Yəqin NASA-nı maliyyələşdiririk.

Artıq yerli əhali taleyi ilə barışıb, kanalizasiya sularıyla birgə yaşayışın üsullarını tapırlar. Məsələn, dükançı obyektin qabağına taxta paletlər (yük altlığı yazaq, ana dilimizi qoruyaq) döşəyir, balaca beton baryerlər qurur. Mən onun bu mühəndis yaradıcılığını izləyərkən həmişə fikirləşirəm, gör nə boyda istedad kənd qatığı, turp, lavaş satmaq kimi xırda-mırda fəaliyyətlər içərisində ömrünü çürüdür. Halbuki ona Taxtakörpü su anbarının tikintisini tapşırmaq olardı. Bizdə belədir hər iş, nə edəsən... Mühəndis kəlləli adam qatıq satır, anbarın projesi üçünsə xaricdən mütəxəssis çağırıraq.

Şalvarın balağı iyli, çirkli suya batmasın deyər hoppana-hoppana gəzirik, idman eləyirik. Nəticədə məhəllədəki xeyir-şər evi işsiz qalıb, qan ağlayır. Bir qonşumuz bütün eyvanı ətirşahla doldurub ki, bəlkə "suların" qoxusunu boğsun. Çiçəklər açanda küçəmizə çoxlu turistlər axışır, şəkil çəkdirib internetdə paylaşırlar.

Yeganə olaraq hələlik vəziyyətlə barışmayan bir qonşu var, 3-4 gün qabaq kanalizasiya axınlarını videoya çəkib "Dağıstandakı sel Bakıya çatdı" şərhilə mənə göndərmişdi, deyir bunu qəzetədə-zadda ver, uca millətimiz görsün. Ancaq elə həmin gün necə yağış başladısa bizim "perpetuum kanalizasiya"nın videosu anekdot kimi zədə döndü. Füzulinin şeirindəki kimi, pəhləvanlar cəngə çıxanda uşaq qarğı atı səyirdir, guya bunun da nəsə qoçaqlığı vardır. Küçəmizin sevimli axıntıları gözümüzə düşdü.

Keşlədə kanalizasiya kollektorunun üstündə tikilən evi sökdülər, bəs ona "bələdiyyə sənədi" verən adamı niyə axtarıb cəzalandıran yoxdur? Bizdə az qala bütün bələdiyyə sədrləri oliqarx kimi yaşayırlar, əksəriyyəti də YAP üzvləridir. Yaxşı olar belə problemlər çıxanda zərərçəkənlərə kompensasiyanı bu durumu yarananlar, o cümlədən bələdiyyə sədrləri ödəsin.

Müəllifi tam dəqiq bilinməyən qədim aforizm var: "Sular enəndə qarışqalar balıqları yeyir, sular qalxanda balıqlar qarışqaları". Lakin nədənsə bizdə həmişə yeyilən elə yetim qarışqalar - zəhmətkeş fəhlə-kəndli sinfi olur. Akula-məmurlar hər vaxt sel-sudan "quru" - mən-fəhlə çıxırlar. Deyir Quba yolunu sel ona görə basıb ki, vaxtilə yolu çəkəndə altından sel ötürücü qoymayıblar. Qədim dövrlərdə bu kimi fəlakətlər heç olmazsa müəyyən iclas və müşavirələrlə yekunlaşırdı, hansısa məmurun dərisi boğazından çıxarıldı, xalq da tamaşaya baxıb həzz alırdı. Əlaqədar orqanlardan xahiş edirik, bizə tamaşa göstərin, zavod çörəyi bəs eləmir.

Bu dəfə suların qalxması ekzotik şəkildə milli futbolumuzda da özünü büruzə verdi. Kubok oyunlarında uduzan komandanın sahibi haqsızlıq edən hakimi "suyu oturub içən" adlandırdı. Bəlkə sayın oxucularımız bu temanı dərinlən bilmir, suyu ayaq üstə içməyin günah sayıldığı hədis "Səhihi-Müslim" adlı qədim müsəlman dini kitabındadır. Guya peyğəmbər suyu mütələq oturub içməyi tapşırıb. Maraqlıdır ki, İslamda bunun tam tərsi olan hədis də var, "Səhih-Buxari" adlı hədis toplusunda, 1933-cü hədisdə yazılır: "Əli ibn Əbu Talib ayaq üstə su içdi və dedi, camaat ayaq üstə su içməyin bəyənilməyən əməl olduğunu hesab edir, halbuki mən Peyğəmbərin ayaq üstə su içdiyini görmüşəm".

Əlbəttə, dəvə sidiyi içməyin faydaları haqqında da hədis var, dində belə uydurma temalar çoxdur (Mirzə Cəlil bunları "Qayıрма hədislər" adlandırmışdı). Ancaq "Dağa yaxın yerdə yaşamaq bəyənilmir" hədisini hazırda sürüşmə zonasında, Bayıl yamacında evi dağılan yoldaşlar üçün uyğun saymaq olar.

Kanalizasiya sularının murdar sayılması barədə də hədis var, lakin onun çarəsi verilmişdir, deyir ayağını torpağa sürtsən nəcəsətdən arınır, təmizlənirsən. Bakıda açıq torpaq qalmayıb, qranitə sürtmək caizdirmi, ta burasını bilmirəm.

İranla müharibə fonunda Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatında (NATO), eləcə də Rusiyanın moderatorluğu etdiyi Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatında (KTMT) yaşanan çatlar yeni hərbi ittifaqların yaradılması perspektivini gündəmə gətirib. Xüsusən Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) fəallığı və son bir ayda İstanbulda, Budapeştdə və Bakıda üç ardıcıl müzakirələr keçirməsi diqqət çəkib. Əvvəllər əsasən mədəni, iqtisadi və siyasi əməkdaşlıq platforması kimi çıxış edən bu birlik indi artıq getdikcə təhlükəsizlik və geosiyasi koordinasiya mərkəzi kimi dəyərləndirilir.

Xüsusilə Yaxın Şərqdə və regionun cənub cinahında baş verən hərbi-siyasi gərginliklər, o cümlədən İran ətrafında formalaşan riskli ssenarilər türk dövlətləri üçün yeni reallıq yaradır. Bir sözlə, görünən odur ki, ya birlik dərinləşəcək, ya da hər dövlət təhlükəsizliyini təkbəşinə təmin etməyə məcbur qalacaq.

Hazırkı mərhələdə TDT-nin əsas problemi onun hələ də tam formalaşmış kollektiv təhlükəsizlik mexanizminə malik olmamasıdır. Üzv və müşahidəçi dövlətlər arasında siyasi iradə mövcud olsa da, bu iradə institusional və hərbi-strateji çərçivəyə tam çevrilə bilməyib. İran ətrafında mümkün eskalasiya, böyük güclərin regionda toqquşan maraqları və enerji-nəqliyyat xətlərinin təhlükə altına düşməsi fonunda Türk dünyasının parçalı təhlükəsizlik modeli artıq ciddi risklər yaradır.

Bu mənada tez-tez səsləndirilən "Türk NATO-su" ideyası, sadəcə, simvolik çağırış deyil, reallıqdan doğan zərurət kimi gündəmə gəlir. Məsələ NATO-ya alternativ qurmaq yox, türk dövlətlərinin öz aralarında koordinasiyalı müdafiə, kəşfiyyat mübadiləsi, ortaq hərbi planlaşdırma və böhranlara kollektiv cavab mexanizmi formalaşdırmasıdır. Əks halda, böyük güclərin təzyiqi qarşısında hər bir türk dövləti ayrı-ayrılıqda zəif həlqəyə çevrilə bilər.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, ABŞ lideri Trampın NATO-nu "kağız pələng" adlandırması, KTMT-nin isə formallıqdan kənara çıxma bilməməsi fonunda TDT-nin hərbi qanadının yaranması fürsətləri meydana çıxır. Onun fikrincə, bu proses orqanik şəkildə inkişaf etməli və süni yollarla yaranmamalıdır. "Biz zəifləməkdə görünən hərbi blokların tamamilə yoxa çıxacağına inanmalı deyilik.

Hərbi ittifaqların çöküşü və gecikən "Türk NATO"su

Əvvəllər siyasi-iqtisadi əməkdaşlıq platforması kimi çıxış edən bu birlik şimalımızda və cənubumuzda gedən müharibələr fonunda təhlükəsizlik çətininə çevrilə bilər

NATO nüvə bombası olan bir neçə dövləti özündə birləşdirir. Hazırda bu alyans Ukraynanı beş ildir ki, hərtərəfli dəstəkləyir. Yeni mən bu hərbi ittifaqın çökəcəyini gözləmirəm. Sadəcə, indi daha çox güc və resurs sərf edən illərdir. Əslində NATO Ukrayna münaqişəsində öz monolitliyini sınaqdan keçirdi. Tramp administrasiyasının fərqli baxışı ola bilər, amma alyans Ukraynada gədən müharibə şəraitində daha iki dövləti üzv qəbul etdi, Rusiya ilə sərhədlərini yaxınlaşdırdı və Baltik gölünü götürdü. Ona görə də TDT-nin hərbi bloka çevrilməsi baş versə belə, bu hədisə NATO ilə də əməkdaşlıq özündə ehtiva etməlidir", - deyir ekspert vurğulayıb.

Onun sözlərinə görə, digər tərəfdən, nəzərə almaq lazımdır ki, TDT-də əsas iştirakçı olan Türkiyə özü də NATO dövlətidir: "Hətta belə bir alyans yaransa da, onun hərbi qüdrəti NATO ilə müqayisə oluna bilməz. Etiraf etmək lazımdır ki, NATO-da ABŞ, Britaniya, Fransa, Almaniya və digər inkişaf edən hərbi sənaye kompleksinə malik ölkələr var. TDT-yə fəvqündə TDT-nin hərbi qanadının yaranması fürsətləri meydana çıxır. Onun fikrincə, bu proses orqanik şəkildə inkişaf etməli və süni yollarla yaranmamalıdır. "Biz zəifləməkdə görünən hərbi blokların tamamilə yoxa çıxacağına inanmalı deyilik.

Hərbi ekspert KTMT-yə gəlincə, bura üzv ölkələrdən TDT-yə də

qoşulanların olduğunu xatırladı: "Ona görə bu prosesdə Türkiyə və Azərbaycan, eləcə də Qazaxıstan xüsusi rol oynamalıdır. Onların qətiyyətli mövqeyi və Rusiya qarşısında iradəsi nəticəsində belə bir müdafiə blokunun yaradılması mümkün ola bilər. KTMT ömrünün ən zəif dövrlərini yaşayır. Bu təşkilatın gücü Rusiyadır. O da Ukraynada müharibəni davam etdirir. Məncə, müharibədən sonra Rusiyaya öz problemlərini həll etmək üçün vaxt lazım olacaq və o səbəbdən də KTMT-nin fəaliyyətini dirçəltmək çətin görünəcək. TDT-yə üzv ölkələr də bu imkanları dəyərləndirməli, heç bir bloka rəqib olmağı qarşısında məqsəd qoymadan təhlükəsizlik çətinini yarada bilər. Dünyada artan müharibələr bunu deməyə əsas verir".

Hərbi analitik hesab edir ki, əgər bu struktur hərbi blok şəklində yaradılacaqsa, Rusiya və İranın, eləcə də Qərbin reaksiyası izlənilməlidir. Eyni zamanda Azərbaycanın da artıq Qoşulmama Hərəkatından çıxmasını ehtiva edəcək. R.Məmmədli TDT-nin hərbi-texniki əməkdaşlıq şəklində birgə mərkəzinin yaradılmasını istisna etmir. Onun fikrincə, bu qərar yaxın zamanda verilə bilər.

Xatırladaq ki, ötən il oktyabrın 7-də Qəbələdə Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şu-

rasının 12-ci Zirvə Görüşü keçirilib. Tədbirdə ən çox diqqət çəkən məqamlardan biri Prezident İlham Əliyevin TDT-yə üzv ölkələr arasında hərbi, müdafiə və təhlükəsizliyə dair əməkdaşlığını nəzərə alaraq, 2026-cı ildə Azərbaycanda birgə hərbi təlimlər keçirməsini təklif etməsi olub. Ötən həftə isə Bakıda Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçılarından ikinci görüşü baş tutub. Platforma Türk dünyasını eyni masa ətrafında birləşdirərək strateji maraqlar əsasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə töhfə vermək məqsədi daşıyır. Onu da deyək ki, 2009-cu il 3 oktyabrda, Naxçıvanda keçirilən zirvə görüşündə "Naxçıvan Sazişi"nin imzalanması ilə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası yaradılıb. Türk dövlətlərinin əzminə əsasən yaradılan şuranın adı, 2021-ci ildə dəyişdirilərək Türk Dövlətləri Təşkilatı olaraq tanınmağa başlayıb. Artıq TDT, 8 türk dövlətini eyni çətin altında birləşdirərək daha güclü əməkdaşlıq platformasına çevrilib. Hazırda beş dövlət - Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistan Türk Dövlətləri Təşkilatının daimi üzvüdür. Şimali Kipr Türk Respublikası, Türkmənistan və Macarıstan isə TDT-də müşahidəçi qismində təmsil olunur.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

İş günləri qısaldıla bilər

Azərbaycanda iş günləri müəyyən hallarda qanunvericiliklə qısaldıla bilər.

Cebheinfo.az xəbər verir ki, ölkənin Əmək Məcəlləsinə əsasən, bayramqabağı və qeyri-ış günləri ərəfəsində iş günü 1 saat azaldılır. Bu qayda həm dövlət, həm də özəl sektorda çalışan işçilərə şamil olunur və hər il təsdiq olunan istehsalat təqviminə əsasən həyata keçirilir.

Bundan əlavə, işçi və işəgötürən arasında razılaşma yolu ilə qismən iş vaxtı (part-time) müəyyən etmək də qanunla mümkündür. Bu, əsasən xüsusi şəraitdə, məsələn, tələbələrin, valideynlərin və ya müəyyən peşə sahələrində çalışan işçilərin iş rejiminin çevik şəkildə tənzimlənməsinə imkan verir.

Qanunvericilik həmçinin müəyyən kateqoriyalara aid işçilər üçün xüsusi qısa iş rejimlərini nəzərdə tutur. Məsələn, 18 yaşdan aşağı şəxslər, habelə təhlükəli və ya ağır iş şəraitində çalışan işçilər üçün qanunla iş saatları azaldıla bilər.

Beləliklə, Azərbaycanda iş günlərinin qısaldılması yalnız bayramqabağı və qeyri-ış günləri ərəfəsi ilə məhdudlaşmır, qanun çərçivəsində razılaşma və xüsusi kateqoriyalar üçün qısa iş rejimi tətbiq olunmaqla iş günlərinin qanuni şəkildə qısaldılması mümkündür.

Xoşbəxtlik puldadır?

"İnsanlar bütün zamanlarda pulun onlar üçün nə ifadə etdiyinə cavab axtarıblar".

Bu sözləri klinik psixoloq Xəyalə Xasməmmədli Hit.az-a açıqlamasında deyib.

O, pulun psixoloji təsirləri barədə danışır: "Pul tək-cə bizim təhlükəsizliyimizi təmin etmək üçün kifayətdirsə, o zaman niyə daha çox olmasını istəyirik? Çünki bunun arxasında müxtəlif qorxu və inanclar dayanır. Məsələn, "pulun yoxdursa, zəifləsən", "pulu olmayan insan uğursuzdur", "pulsuz insanın yanında heç kim olmur" kimi daxili qorxu və inanclar insanları daim ehtiyacından daha artıq qazanc əldə etməyə sövq edib".

Ekspert bildirir ki, bu təlaş insanın yaşam keyfiyyətini aşağı salır: "Bütün təhlükəsizliyimizi pulla əlaqələndirərsək, onda pul çox olanda qorxu yerini başqa şeylə əvəzləyəcək. Əslində pulun çoxluğu da insanın daxili narahatlığına gətirib çıxarır. Çünki bu dəfə onu itirmə qorxusu yaşayır. Pulu necə qoruyacağı barədə təşviş yaşayır və yenə də narahat olmağa başlayır".

Psixoloq fikirlərini belə yekunlaşdırıb: "Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, daha balanslı yaşamaq və təhlükəsizliyimizin təmini üçün bizə daha çox pul deyil, sadəcə, əlimizdə olanı daha səmərəli istifadə etməyimiz lazımdır. Unutmayın ki, pul həyatınızı qoruya bilər, amma daxili rahatlıq sizi həyatın hər anında qoruyur. İnsan daxilən rahat olmadığı müddətdə onu nə pul, nə də başqa şey xoşbəxt edir. Onu da yadda saxlamaq lazımdır ki, kiçik şeylərlə xoşbəxt olmayanları böyük şeylər də xoşbəxt etmər".

Dünyanın bir çox ölkəsində sosial dəstək yalnız pul yardımı ilə məhdudlaşmır. Xüsusilə Türkiyə nümunəsində göründüyü kimi, insanların gündəlik qida ehtiyacını qarşılayan sistemli yanaşmalar da dövlət siyasətinin vacib hissəsinə çevrilib. Burada "aş evləri" sadəcə xeyriyyə təşəbbüsü deyil, illər ərzində formalaşmış, nəzarət olunan və davamlı işləyən sosial mexanizmdir. Bu model həm ehtiyac sahiblərinə dəstək verir, həm də cəmiyyətdə həmrəylik və sosial məsuliyyət hissinin gücləndirir.

Azərbaycanda pulsuz "aş evləri" modeli təklifi

Türkiyədə illərdir minlərlə insanın həyatına birbaşa təsir edən sistem niyə ölkəmizdə geniş tətbiq olunmur?

"Aş evləri"nin tarixi Osmanlı dövrünə gedib çıxır. Həmin dövrdə "imaret" adlanan bu məkanlarda kasıblara, səyyahlara və tələbələrə pulsuz yemək təqdim olunurdu. Bu, tək-cə humanitar addım deyil, eyni zamanda ictimai borc və mənəvi dəyər kimi qəbul edilirdi. Müasir dövrdə isə bu ənənə daha sistemli formaya salınıb, institusional idarəetmə və şəffaf nəzarət mexanizmləri ilə təkmilləşdirilib.

Bu gün Türk "Qızıl ay"ı və yerli bələdiyyələr vasitəsilə fəaliyyət göstərən aş evləri minlərlə insanı hər gün isti yeməklə təmin edir. Sistem ölkə üzrə geniş yayılıb və demək olar ki, bütün bölgələri əhatə edir. Böyük şəhərlərdə bu xidmət daha geniş miqyas alır, bəzi mərkəzlərdə gündə minlərlə insana xidmət göstərilir. Ən önəmlisi isə bu modelin davamlı olmasıdır, aş evləri ilin bütün günləri fəaliyyət göstərir və insanların gündəlik qida ehtiyacını fasiləsiz şəkildə qarşılayır.

Bu sistemin fərqləndirici xüsusiyyətlərindən biri də əlçatanlıqdır. Çox vaxt sadəcə müraciət kifayət edir və heç kim geri qaytarılmır. Daha uzunmüddətli dəstək üçün qeydiyyat mexanizmləri mövcud olsa da, ilkin mərhələdə bürokratik maneələr minimuma endirilib. Bu yanaşma "aş evləri"ni sadəcə sosial yardım

vasitəsi deyil, eyni zamanda insan ləyaqətini qoruyan və cəmiyyət daxilində bərabərliyi təşviq edən bir modelə çevirir.

Bu mənzərənin fonunda isə Azərbaycan üçün vacib bir sual ortaya çıxır: illərdir effektiv işləyən, minlərlə insanın həyatına birbaşa təsir edən belə bir sistem niyə ölkəmizdə geniş tətbiq olunmur?

Mövzu ilə bağlı **sosioloq Üzeyir Şəfiyev** "Yeni Müsavat"a danışır. Sosioloq qeyd edib ki, bu yanaşma tək-cə humanitar deyil, həm də dini dəyərlərdən irəli gələn mühüm bir məsələ kimi qəbul olunub: "Uzun illər ərzində bu ənənə məhz bu dəyərlərə söykəndiyi üçün fərdi təşəbbüslər və dini mühit çərçivəsində, bəzən isə pərakəndə şəkildə həyata keçirilib. Lakin zamanla bu yanaşma daha sistemli formaya düşərək, Türkiyə təcrübəsində olduğu kimi ayrıca mərkəzlər, yəni "aş evləri" şəklinə inkişaf edib. Bu, xeyriyyə fəaliyyətinin daha təşkilatlanmış və davamlı modelə çevrilməsinə imkan yaradıb. Əslində bu ənənə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrü üçün də yad deyil. Həmin dövrdə də ehtiyacı olan insanlar üçün müxtəlif yardım təşəbbüsləri və sosial dəstək mexanizmləri mövcud olub. Bu da göstərir ki, belə bir model bizim cəmiyyətdə

yət üçün yeni deyil və tarixi köklərə malikdir. Bu baxımdan, həmin ənənənin yenidən bərpası və müasir formada davam etdirilməsi olduqca əhəmiyyətlidir. Türkiyədə olduğu kimi, sosial həssas qruplar üçün fəaliyyət göstərən bu tip mərkəzlər həm yaxşı nümunə, həm də praktik həll yolu kimi çıxış edir. Azərbaycan da dəyərlər baxımından bu modelə yaxın ölkədir. Cəmiyyətimizdə paylaşmaq, ehtiyacı olanlara dəstək olmaq mədəniyyəti hər zaman güclü olub. Bu səbəbdən belə təşəbbüslərin "aş evləri" formatında daha sistemli şəkildə təşkil məqsəduyğun görünür. Bu, həm mövcud xeyriyyə potensialını bir mərkəzdə toplamağa, həm də daha çox insana davamlı şəkildə yardım göstərməyə imkan verir".

Ekspert bildirir ki, maliyyələşmə məsələsinə gəldikdə isə bu model müxtəlif yollarla həyata keçirilə bilər: "Dövlət artıq sosial proqramlar vasitəsilə müəyyən dəstək mexanizmləri tətbiq edir. Bununla yanaşı, qeyri-hökumət təşkilatları, xeyriyyə fondları və sosial təşəbbüslər də bu prosesdə aktiv rol oynaya bilər. Dövlət qurumları sosial tərəfdaşlıq çərçivəsində bu təşkilatlarla əməkdaşlıq edərək daha effektiv nəticə əldə edə bilər. Digər tərəfdən, imkanlı şəxslərin

və sahibkarların bu sahədə iştirakı xüsusilə önəmlidir. Azərbaycanda xeyriyyəçilik ənənəsi kifayət qədər güclüdür və bu potensialdan istifadə etməklə belə mərkəzlərin yaradılması mümkündür. Bu təşəbbüslər həm fərdi, həm də kollektiv şəkildə reallaşdırıla bilər və cəmiyyətə real təsir göstərə bilər. Əsas məsələ bu imkanları düzgün istiqamətləndirərək davamlı və sistemli mexanizm qurmaqdır".

İqtisadçı Natiq Cəfərli bildirir ki, bu işləri bələdiyyələr öz üzərinə götürə bilər: "Çünki onlar əhali ilə birbaşa işləyirlər. Türkiyə və Avropadakı modellər də bunu sübut edir. Azərbaycanda isə bələdiyyələr ölü doğulmuş orqanlar kimi midir. Eyni zamanda onların maliyyə imkanları və fəaliyyət istiqamətləri də məhduddur. Buna görə də onların bu işdə iştirakı o qədər də real deyil. Burada ən ideal variant özəl sektorla dövlətin iş birliyi-dir. Bəzi ölkələrdə belə bir model mövcuddur. Xeyriyyəçiliyə pul ayıran şirkətləri vergi ödəyərək xərclədikləri məbləği çıxırırlar. Bu, kifayət qədər ciddi effekt yaradan modeldir. Belə bir modelin Azərbaycanda olmasına ehtiyac var. Belə bir məntəqələrin olması vətəndaş üçün güvən mənbəyi ola bilər".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

"Bu yaxınlarda Ermənistanın sərhəd bölgələrində - məhz azərbaycanlıların köçürüləcəyi ərazilərdə neçə məktəbin bağlandığı barədə hesabat dərc edilib. Azərbaycan Ermənistanla qarşı tələblər paketi və onların həyata keçirilməsi mexanizmləri yaradırlar. Buna görə də 7 iyunla vətəndaşlar Ermənistan və "Qərbi Azərbaycan" arasında seçim edəçəklər". Bu barədə Rusiya ermənilərinin Yekramos.org saytı yazıb.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl də erməni mənbələrində sərhədə yaxın kəndlərdən ermənilərin çıxarıldığı, Azərbaycanın isə həmin istiqamətlərdə yeni postlar qurduğu barədə iddialar səsləndirilirdi. İddia olunurdu ki, Azərbaycan yeni postlar yaradıb və Ermənistan ərazisi üzərində nəzarətini daha da gücləndirib. Yəni salaq ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında dövlət sərhədinin delimitasiyası üzrə birgə Komissiyaanın növbəti iclasının martda keçiriləcəyi gözlənilirdi, amma bu görüş baş tutmadı. Komissiyalar arasında son iki görüşün Azərbaycan ərazisində keçirildiyini nəzərə alaraq, bu dəfə Şahin Mustafayev Ermənistan gedəcək.

Bu cür xəbərlərin ortaya atılmasında məqsəd aydındır: həm Ermənistan cəmiyyətində narahatlıq yaratmaq, həm də beynəlxalq auditoriyada "təhlükə altında olan Ermənistan" obrazını gücləndirməkdir. Qərbi Azərbaycana qayıdış ətrafından da oxşar yanaşma müşahidə olunur.

Məsələn, məktəblərin bağlanması kimi sosial məsələ siyasi və geosiyasi kontekstə çəkilərək "azərbaycanlıların köçürüləcəyi ərazilər" kimi təqdim edilir. Halbuki sərhəd bölgələrində məktəblərin fəaliyyətinin dayandırılması çox zaman demografik

Revansistlər Qərbi Azərbaycandan "xoxan" yaradır

Azərbaycana qarşı yeni çirkin kampaniya başlandı

azalma, təhlükəsizlik və ya iqtisadi səbəblərlə bağlı olur. Bu işə avtomatik olaraq hansısa "köç planı"nın sübutu sayıla bilməz.

"7 iyunda Ermənistan və "Qərbi Azərbaycan" arasında seçim" tezi isə daha çox siyasi manipulyasiya təsiri yaradır. Revanşistlər bu cür ifadələrlə ictimai rəyə təsir etmək, prosesləri dramatik və qaçılmaz göstərmək üçün istifadə edir. Bu iddia etrafında yayılan məlumatlar təkcə bir

xəbər kimi deyil, regionda davam edən informasiya qarşıdurmasının növbəti epizodu kimi qiymətləndirilməlidir. Ermənistanla bağlı bəzi dairələrin son vaxtlar sərhədyani ərazilərdə məktəblərin bağlanması, əhalinin köçürülməsi və guya Azərbaycanın həmin ərazilərə qayıdış planları qurması barədə yaydıqları məlumatlar revanşist qüvvələrin informasiya təxribatıdır.

Beləliklə, aydın olur ki, Ermənistanda seçki kampani-

yaşında Rusiyaya bağlı müxalifətin və onlara havadarlıq edən Rusiyadakı saytların və ermənilərin Paşinyana qarşı təbliğatında Qərbi Azərbaycan məsələsindən də istifadə edilir. Paşinyanı Azərbaycanın Qərbi Azərbaycana qayıdış planını həyata keçirmək də olduğu, sərhədyani ərazilərdən məktəbləri və əhəlinin köçürülərək azərbaycanlıların qaydışı üçün hazırlıq aparıldığı iddia edilir. Belə demək mümkündürsə, Qərbi Azər-

baycan məsələsini erməni xalqına “xoxan” kimi təqdim edirlər. Bu təbliğatla seçiciləri aldada bilərlərmi və Paşinyanın mövqelərinə, səslərinə ciddi təsir göstərilməsi mümkün olarmı?

Qərbi Azərbaycandan olan **politoloq Oqtay Qasımov** "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Ermənistanda parlament seçkiləri yaxınlaşdıqca orada təbliğatın ən çirkin formalarının şahidi olacağıq. Tərəflər bir-birini bütün vasitələrlə qaralamağa və gözdən salmağa çalışsacaqlar: "Bu məsələdə xüsusi Rusiyaya bağlı erməni müxalifəti, revanşist qüvvələr, onlara dəstək verən Rusiyadakı erməni saytları, təşkilatları xüsusi fərqlənirlər. Rusiyadan aldığın dəstək və sifarişlərlə Paşinyana qarşı ən ağıla gəlməz ittihamlarla dolu antitəbliğat kampaniyası aparacaqlar. Əslində Paşinyana qarşı onların əlində çox da ciddi közlərin olduğunu düşünürəm. Belə ki, onların Paşinyanı ittiham etmək imkanları çox azdır. Xüsusilə də nəzərə alsaq ki, məhz Rusiyanın əlaqətilərinin hakimiyyətə olduğu 20 ildən artıq müddətdə Ermənistanda ciddi avtoritar və cinayətkar rejimlər fəaliyyət göstərmiş. Onlar Ermənistan dövlətinin və xalqının əməlini talaqlamaqla, dövlətin əməlinə nəzarəti başqa dövlət vermişdilər. Bundan başqa, həmin qüvvələr ölkəni korrupsiya ilə sarsılmaq həddinə gətirmişdi. Paşinyan hakimiyyətə gələndən indiyə qədər korrupsiya əhəmiyyətli dərəcədə azaldılıb ki, bu da

seçicilərin Paşinyana dəstək verməsinin mühüm səbəblərindən biri hesab olunur".

Politoloq qeyd etdi ki, məlum cinayətkarların təmsil olunduğu cinah və onların dəstəkləyiciləri Paşinyanın sülh təzisinə qarşı arqument tapa bilmirlər: “Ona görə də indi də Qərbi Azərbaycan mövzusunun qabardırlar. Qəsdən belə bir təbliğat aparılır ki, guya sərhədlərdəki məktəblər və kəndlər boşadılır, azərbaycanlılar oraya köçürüləcək. Bu cür yalan təbliğatla erməni cəmiyyətinə müəyyən qədər təsir etməyə çalışacaqlar. Qərbi Azərbaycan mövzusunun sui-istifadə edilərək aparılan təbliğatın Ermənistan cəmiyyətində ciddi əks-səda doğuracağını, seçkilərin nəticələrini ciddi təsir edəcəyini hesab etmirlər. Bu təbliğatın çox cüzi müəyyən təsiri ola bilər. Amma eyni zamanda nəzərə almaq lazımdır ki, Nikol Paşinyan müharibədə ağır məğlubiyyətdən sonra 2021-ci ildə Ermənistan seçicilərin əhəmiyyətli hissəsinin səsini alaraq birpartiyalı hökumət qura bilib-sə, bu o deməkdir ki, onun şansları hələ də qalmaqdadır. Paşinyan, o cümlədən onun komandası seçkiöncəsi hər cür iyrenc təbliğatın aparılacağını yəqin ki, hesablayıb və əks arqumentlərlə həmin qara piarı boş çıxarmağa imkanları var. Qərbi Azərbaycan mövzusunun qabardılması seçkilərdə həlledici amil olmayacaq”.

Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Zelenski Suriyaya niyə getmişdi?

Ukrayna lideri həm diplomatik əlaqələri genişləndirməyə, həm də Rusiyanın bölgədəki təsirinə qarşı yeni cəbhə açmağa çalışır

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenskinin Yaxın Şərqlə ardıcıl səfərləri regionda yeni siyasi dinamikanın formalaşdığını göstərir.

Türkiyədən sonra gözle-nilmədən Suriyaya səfər edən Ukrayna lideri həm diplo-matik əlaqələri genişləndir-məyə, həm də Rusiyanın böl-gədəki təsirinə qarşı yeni cəbhə açmağa çalışır. Bu ak-tivlik isə xüsusilə Tehranda ciddi narahatılıqla qarşılanır. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu barədə Azpolitika.info ya-zır.

Bildirilir ki, Dəməşqdə Zelenski Suriyanın yeni prezidenti Əhməd əş-Şaraa ilə həm ikitərəfli, həm də üçtərəfli - Ukrayna-Suriya-Türkiyə formatında görüşlər keçirib.

Bildirilir ki, müşahidəçilərin fikrincə, Zelenskinin bu fəallığı təsadüfi deyil: "ABŞ dəstəyinin əvvəlki kimi təmin

olunmadığı bir dövrdə Ukrayna rəhbərliyi diplomatik əlaqələri maksimum genişləndirməyə çalışır. Bu strategiya çərçivəsində Kiyev xüsusilə Rusiya ilə münasibətləri tam

pozulmamış ölkələrlə əlaqələri gücləndirmək, neytral mövqe tutan dövlətləri öz tərəfinə çəkmək, beynəlxalq

arenada manevr imkanlarını artırmaq məqsədi güdür.

Bu baxımdan Yaxın Şərq
Ukrayna üçün yeni və
perspektivli istiqamət kimi çı-
xış edir.

Suriyada hakimiyyətə yeni gəlmiş Əhməd əş-Şaraa üçün də Ukrayna ilə əməkdaşlıq müəyyən üstünlüklər

væd edir.

Məlumdur ki, Suriyanın silah arsenalı əsasən Rusiya istehsalı olan, sovet dövründən qalma sistemlərə əsaslanır. Bu isə Dəməşqin Moskva qarşısında asılılığını qoruyub saxlayır.

Müşahidəçilərin fikrincə, yeni Suriya rəhbərliyi silah

təchizatını şəxələndirmək, Türkiyə və digər ölkələrlə hərbi əməkdaşlığı genişləndirmək, Rusiyadan asılılığı mərhələli şəkildə azaltmaq niyyətindədir.

Bu kontekstdə Ukrayna özünü alternativ tərəfdaş kimi təqdim edir. Kiyev Suriya-da dron texnologiyaları, hava hücumundan müdafiə üzrə təcrübə, müasir müharibə taktikası sahəsində biliklər təklif edə bilər.

Analitiklər hesab edir ki, Zelenskinin Dəməşqə səfəri Rusiyanın Yaxın Şərqdəki mövqelərinə dolayı zərbədir. Hazırda Suriyada Rusiyanın hərbi mövcudluğu davam edir - Tartus və Hmeymimdə hərbi bazalar fəaliyyət göstərir. Lakin yeni hakimiyyətin bu mövcudluğa uzunmüddətli perspektivdə necə yanaşacağı sual altındadır. Məlumatla görə, rəsmi Dəməşq formal olaraq bu bazaların saxlanması razılıq versə də, strateji baxımdan onların gələcəyini yenidən nəzərdən keçirmək istəyir. Bu şəraitdə Ukraynanın regionda fəallaşması Moskva üçün əlavə risk yaradır.

Zelenskinin Yaxın Şərq
turu xüsusilə İranda ciddi na-

razılıq doğurub. Hazırda regionda ABŞ və İsrailin İrana qarşı hərbi-siyasi təzyiqinin artdığı bir dövrdə Ukraynanın aktivləşməsi Tehranda əlavə təhdid kimi qiymətləndirilir".

Ekspertlərin fikrincə, Kiyev bu vəziyyətdən istifadə edərək region ölkələrinə təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq təklif edir və bununla da öz təsir imkanlarını genişləndirir.

Səfər çərçivəsində tərəflər iqtisadi və humanitar sahələri də müzakirə ediblər. Xüsusilə diqqət çəkən məqamlardan biri Suriyaya taxıl tədarükü məsələsidir. Zelenskinin Türkiyə və Suriyanı əhatə edən son səfəri göstərir ki, Ukrayna yalnız hərbi meydanda deyil, diplomatik müstəvidə də fəal strategiya həyata keçirir. Bu strategiya yeni tərəfdaşların cəlb olunmasına, beynəlxalq dəstəyin genişləndirilməsinə və Rusiyanın təsir imkanlarının zəiflədilməsinə xidmət edir.

Beləliklə, Zelenski Yaxın Şərqdə yeni geosiyasi balansı formalaşmasında aktiv oyunçuya çevrilir və bu prosesin nəticələri yaxın dövrdə daha aydın görünə bilər.

☐ **“Yeni Müsavat”**

Ötən həftə Prezident İlham Əliyev 2027-2030-cu illər üçün dağ-mədən və metallurgiya sənayesinin inkişafına dair dövlət proqramının hazırlanması barədə göstəriş verib. Bu addım Azərbaycan iqtisadiyyatının ən müəkkəb və uzunmüddətli problemlərindən birinin - qeyri-neft sektorunun əsas sahəsində dayanıqlı inkişafın təmin olunmasının həllində dönüş nöqtəsi ola bilər.

Ölkə zəngin mineral-xammal bazasına malik olsa da, onilliklər ərzində dərin emal zənciri qurmaq və yüksək əlavə dəyərli məhsulların ixracını təşkil etmək mümkün olmayıb. Yeni qərarın məntiqi göstərir ki, artıq məqsəd təkəcə hasilatı artırmaq deyil, "xammal - emal - hazır məhsul" tam istehsal zəncirini formalaşdırmaq, ixracı genişləndirmək və resurslardan daha səmərəli istifadə etməkdir.

Eyni zamanda sahədə institusional dəyişikliklər də həyata keçirilir. "Azərbaycan Alüminiumu" ASC-nin aktivləri "Azəralüminium" MMC-yə ötürülür, ləğv olunan qurumun borcları isə büdcə və ya digər qanuni mənbələr hesabına bağlanacaq. Bu, dövlətin sektoru vahid və idarəolunan sistemə çevirməyə çalışdığını göstərir.

Fərmana əsasən proqram dağ-mədən (metal filizləri) və metallurgiya sahəsində özəl sektor tərəfindən hazırda icra olunan və ya icrası planlaşdırılan layihələri nəzərə almalı, onların dövlət tərəfindən dəstəklənməsi mexanizmlərini əhatə etməlidir. Proqramda "Azəralüminium" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin istehsal gücünün "xammal-emal-son məhsul" dəyər zənciri üzrə artırılması və ixrac imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə elektroliz zavodu layihəsinin tamamlanması və 2030-cu ilədək illik istehsal gücünün 100 000 (yüz min) tona çatdırılması; alüminium yayma məhsullarının istehsalı layihəsinin davam etdirilməsi və 2030-cu ilədək illik istehsal gücünün 50 000 (əlli min) tona çatdırılması üçün tədbirlər də yer almalıdır.

Hazırda hasilat sənayesində əsas pay yenə neft və qazın üzərinə düşür, metallurgiya və digər faydalı qazıntıların payı isə çox aşağıdır. Halbuki global trendlər - xüsusilə enerji keçidi - mis və alüminium kimi metallara tələbatı sürətlə artırır.

Qeyd edək ki, son 20 ildən çox müddətdə Azərbaycanda metallurgiya sənayesinin inkişafına nail olmaq üçün çoxsaylı sənədlər imzalanıb, müəssisələr yaradılıb. Lakin bu sahədə fəaliyyətlər real nəticəyə varmayıb, yaradılan müəssisələrin əksəriyyətinin fəaliyyəti səmərəsiz

Azərbaycan iqtisadi modelini dəyişir

Bu addım Azərbaycan iqtisadiyyatının ən müəkkəb və uzunmüddətli problemlərindən birinin həllində dönüş nöqtəsi ola bilər

olaraq qalıb. Azərbaycan, xüsusilə Daşkəsən rayonundakı Zeylik yatağı hesabına dünyanın ən böyük alüminium ehtiyatlarına malik ölkələrdən biridir (Çindən sonra 2-ci). Bu yataq SSRİ dövründə alüminium, kalium gübrəsi və sulfat turşusu istehsalı üçün əsas xammal bazası olub.

Daşkəsəndəki dəmir filizi ehtiyatları da Sovet İttifaqının ən böyük ehtiyatlarından olub.

Belə böyük bazaya baxmayaraq, alüminium məmulatlarının ixracı sahəsində irəliləyişlər istisna olmaqla, metallurgiya məhsulları istehsalı və ixracı istiqamətində əldə olunan göstəricilər Azərbaycanın mövcud potensialından qat-qat aşağıdır.

Rəsmi məlumatlara əsasən 2025-ci ildə ölkədən 242,4 milyon ABŞ dolları dəyərində 85,1 min tondan çox alüminium və ondan hazırlanan məmulatlar ixrac olunub. Dövlət Gömrük Komitəsinin xarici ticarət statistikasına görə ki, bu, 2024-cü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 23 faiz, həcm baxımından isə 17,2 faiz çoxdur.

Bu ilin yanvar-fevral aylarında isə Azərbaycandan 42 milyon ABŞ dolları dəyərində 12,9 min ton alüminium və ondan hazırlanan məmulatlar ixracı qeydə alınıb. Bu ix-

rac həcmi ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 11,4 milyon ABŞ dolları və ya 37,4 faiz, həcm baxımından isə 2,5 min ton və yaxud 24 faiz artıb.

İxracı yönəldilən alüminiumdan hazırlanan aralıq məhsullar - lövhələr, çubuqlar və sairidir. Son məhsulların istehsalı və ixracı isə demək olar ki, yoxdur. Nəticədə ölkə belə məhsulları xaricdən idxal etməyə məcbur qalır. Təkcə bu ilin yanvar-fevralında bu idxala 24,028 milyon dollar xərc çəkilib.

Statistika Komitəsinin məlumatına görə, metallurgiya sənayesi və hazır metal məmulatlarının istehsalı sahələrində 2026-cı ilin yanvar-fevral aylarında 231,0 milyon manatlıq məhsul istehsal olunub. Əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə metallurgiya sənayesi məhsullarının istehsalında 1,9 faiz artım, hazır metal məmulatlarının istehsalı sahəsində isə 20,5 faiz azalma müşahidə olunub. İki ayda hazır metal məmulatlarının istehsalı sahəsi üzrə metal-dan sair məmulatların istehsalı 71,8 faiz azalıb. Artım alüminium məmulatları istehsalı sahəsindədir. İki ayda Azərbaycanda 11 min 771 ton alüminium məmulatları istehsal edilib. Bu, ötən ilin

eyni dövrü ilə müqayisədə 30,4 faiz çoxdur. Bu il martın 1-nə ölkədə 3 min 729 ton hazır məhsul ehtiyatı olub.

Xatırladaq ki, 2025-ci ildə Azərbaycanda 50 min 893 ton alüminium məmulatları istehsal edilib ki, bu da 2024-cü ilə müqayisədə 23 faiz azdır.

Ağır metallurgiya, xüsusilə Daşkəsən dəmir filizi yataqlarının işlənməsi sahəsində problemlər indi-indi aradan qalxmağa başlayır. Belə ki, yataqda fəaliyyət göstərən Daşkəsən Filizsəfləşdirmə ASC 2016-cı ildə Prezident tərəfindən özəlləşdirməyə açıq elan olunsa da, bu, baş tutmayıb. Son nəticədə ASC 2020-ci ildə ləğv edilərək "AzerGold" QSC-nin balansına verilib. "AzerGold"-dan verilən məlumata görə, yataq üzrə mineral ehtiyatların yenedən qiymətləndirilməsi nəticəsində sahə üzrə yerin təkində olan filiz ehtiyatlarının ümumi kütləsi 309.16 milyon ton olaraq qiymətləndirilib.

2020-ci ildə "AzerGold" tərəfindən törəmə cəmiyyəti qismində "Daşkəsən Dəmir Filiz" MMC təsis edilərək, fəaliyyətə başlayıb: "Dəmir filizi konsentratının istehsalı üçün Zənginləşdirilmiş zavodu, zənginləşdirilmiş konsentratın emalı üçün Pellet zavodu, pelletdən yüksək

dəmir tərkibli isti briketləşdirilmiş dəmirin (Hot Briquetted Iron - HBI) alınması üçün HBI zavodunun tikintisi də daxil olmaqla, yatağın iqtisadi səmərəliliyini təmin etmək üçün üçmərhələli istehsal zəncirinin qurulması qərara alınıb. Qeyd olunan zavodların və bu zavodlar arasında konsentratın nəqlinin təmin edilməsi üçün şlam boru kəmərinin ilkin layihələndirmə sənədləri hazırlanıb. Metallurji sınaqlar uğurla tamamlanıb, nəticədə "Daşkəsən" yataqlar qrupunun tarixində ilk də-

milyon ABŞ dolları həcmində töhfə gözlənilir və təqribən 1 600 nəfərin birbaşa və dolaylı şəkildə işlə təmin olunması planlaşdırılır.

Ötən ilin noyabrında Çinin paytaxtı Pekin şəhərində "Azerbaijan Metal Company" MMC və Çinin "Sinosteel Equipment & Engineering Co., Ltd" şirkəti arasında zavodun inşası üçün bank təyinatlı texniki-iqtisadi əsaslandırma sənədinin (TİƏ) hazırlanması üzrə müqavilə imzalanıb. Sazişin ümumi dəyəri 1 510 000 ABŞ dolları təşkil

edir. Layihə çərçivəsində hazırlanacaq texniki-iqtisadi əsaslandırma sənədi Şəmkir rayonu ərazisində inşası planlaşdırılan isti briketləşdirilmiş dəmir zavodunun tikintisi və istismarı üçün əsas mərhələ hesab olunur.

Beləliklə, ölkənin əsas ixrac məhsulu olan neft hasilatının sürətlə azalması Azərbaycan hökumətini qeyri-neft sahəsində real addımlar atmağa sövq edir. Hökumətin ağır metallurgiya sahəsində son məhsula hədəflənməsi kifayət qədər iddialı plandır. Lakin tərəfdaş kimi seçilən xarici şirkətlərin reputasiyası bu planların icrasının baş tutması imkanını qat-qat artırır. Belə ki, "Sinosteel Equipment & Engineering Co., Ltd" metallurji xammalın emalı, tədarükü və metallurgiya texnologiyaları sahəsində ixtisaslaşmış Çin dövlətinə məxsus aparıcı "Sinosteel Group Corporation Limited" sənaye korporasiyasının əsas törəmə şirkətlərindən biridir. Dəmir filizi yataqlarının işlənilməsi və dəmir filizlərinin emalı sahəsində geniş təcrübəyə malik olan şirkət həm Çində, həm də Türkiyə, Avstraliya, Cənubi Afrika Respublikası, Əlcəzair, Hindistan kimi ölkələrdə müxtəlif sənaye layihələrini icra edib.

Ümumiyyətlə, son illərdə Çin sənaye şirkətləri Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqazda metal yataqlarının hasilatı sahəsinə külli miqdarda investisiya yatırılıb. Təkcə Qazaxıstanda Çin şirkətlərinin iştirakı ilə 2024-2026-cı illərdə 17 milyard dollarlıq belə investisiya layihələrinin icrasına başlanıb. Azərbaycanın bu prosesdən bəhrələnərək öz ehtiyatlarından son məhsul istehsalına nail olması üçün yaranan fərsətləri dəqiq dəyərləndirməsi son dərəcə mühüm hadisədir.

Ölkədə yeni müzakirə - xəyanətə görə 20 min təzminat

Vəkil: "Xəyanəti iddia edən tərəf onu təkzibedilməz sübutlarla əsaslandırmalıdır"

Son günlər sosial şəbəkələrin Azərbaycan segmentində sanki bir informasiya tufanı yaşanır. Sosial şəbəkə istifadəçilərinin diqqəti 3 fərqli, lakin eyni dərəcədə gərgin qütbə bölünüb: bir tərəfdə tarixi və geosiyasi kökləri olan ABŞ-İsrail cütlüyü ilə İran qarşıdurması, digər tərəfdə aramsız yağışların ölkənin infrastrukturunda açdığı yaralar, mərkəzdə isə ailə institutunun təməllərini sarsıdan "xəyanətə görə hüquqi cəza" müzakirələri var.

Qlobal və regional mövzuların arasında yer alan bu məsələ birbaşa fərdin daxili dünyasına və cəmiyyətin ən kiçik hüceyrəsi olan ailəyə toxunur. Xəyanətə uğrayan tərəfin hüquqi yollarla kompensasiya tələb etməsi, "mənevi təzminat" anlayışının ailə münasibətlərinə tətbiqi ətrafında gedən mübahisələr artıq sadəcə qınaq obyektindən çıxaraq hüquqi müstəviyə keçir.

Cəmiyyət indi bu suallara cavab axtarır - sədəqətsizlik sadəcə mənevi günahdır, yoxsa şəxsiyyət hüquqlarının pozulması kimi qiymətləndirilməli olan hüquqi xətdir?

Məhkəmə instansiyaları ailə daxilindəki etimadın qırılmasına neçə manat qiymət qoya bilər? Videogörüntülər və rəqəmsal yazışmaların sübut kimi təqdim olunması şəxsi həyatın toxunulmazlığı

ilə nə dərəcədə uzlaşır?

Siyasi ideologiyaların toqquşduğu, təbiətin şəhərlərimizi sınağa çəkdiyi bir vaxtda, insanların "mənevi ədalət" axtarışına çıxması cəmiyyətin daxili regenerasiya cəhdidir.

Bu mürəkkəb mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışan tanınmış vəkil Cavad Cavadov deyib ki, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, konkret olaraq Ailə Məcəlləsi, tərəflərin bir-birinə sadıq qalmaq vəzifəsini mənevi bir öhdəlik kimi tanıyır, lakin xəyanətə görə birbaşa cəza və ya təzminat mexanizmini açıq mətnlə yazmır: "Bununla belə, biz məsələyə Mülki Məcəllənin şəxsiyyət hüquqları və mənevi zərər prizmasından baxmalıyıq. Qeyd edim ki, Azərbaycan məhkəmə təcrübəsində xəyanətə görə mənevi təzminat

almaq hələ də kifayət qədər mübahisəli bir mövzudur. Mülki Məcəllənin 21-ci və 23-cü maddələri şərəf, ləyaqət və işgüzar nüfuzun müdafiəsini nəzərdə tutur. Son illərdə mənevi zərərin ödənilməsi ilə bağlı yanaşmalar genişlənib. Əgər sübut olunsun ki, xəyanət faktı şəxsin psixi sağlamlığına, cəmiyyətdəki nüfuzuna ciddi zərbə vurub, nəzəri olaraq iddia qaldırıla bilər. Amma realda hakim qarşısında bunu əsaslandırmaq böyük peşəkarlıq tələb edir".

Cavad Cavadov deyib ki, məhkəmə "əşitdim", "mənevi deyiblər" sözlərinə inanmır: "Xəyanəti iddia edən tərəf onu təkzibedilməz sübutlarla əsaslandırmalıdır. Yazışmalar, fotolar, videolar. Lakin burada ehtiyatlı olmaq lazımdır. Çünki başqasının şəxsi həyatına qanunsuz müdaxilə sizi iddiaçı ikən cavab-

deh vəziyyətinə sala bilər. Məsələn, xəyanəti sübut etməyə çalışarkən, gizli kameradan istifadə cinayət məsuliyyəti yarada bilər".

Cavad Cavadov məsələnin digər tərəfinə də toxunub: "Çoxları elə bilir ki, "xəyanət edən tərəfə əmlak düşür". Xeyr, bu yanlışdır! Azərbaycan qanunvericiliyinə görə, nikah dövründə qazanılan əmlak birgə mülkiyyətdir və tərəflərin payları bərabərdir. Yeni 50/50. Xəyanət faktı mülkiyyət hüququnu aradan qaldırmır. Yalnız uşaqların maraqları və ya digər tərəfin ailə büdcəsini qəsdən dağıtması halları payların bölünməsinə cüzi təsir edə bilər. Əgər xəyanət faktı ictimaiyyət arasında yayılıbsa və bu, zərərçəkənin şəxsi nüfuzuna birbaşa zərbə vurursa, mənevi təzminat davası açmaq olar. Lakin yadda saxlayın ki, Azərbaycan məhkəmələri mənevi zərəri astronomik rəqəmlərlə deyil, çox vaxt simvolik məbləğlərlə ölçür. Burada məqsəd puldan çox, mənevi qalıbiyyət və haqqın bərpası olmalıdır".

Cavad Cavadov tövsiyə edir ki, xəyanət və digər iddialarla bağlı məhkəmələrə üz tutan vətəndaşlar hisslərlə deyil, sənədlərlə hərəkət etsinlər: "Xəyanət mənevi faciədir, lakin məhkəmədə o, yalnız sübut olunmuşda hüquqi fakt sayılır".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

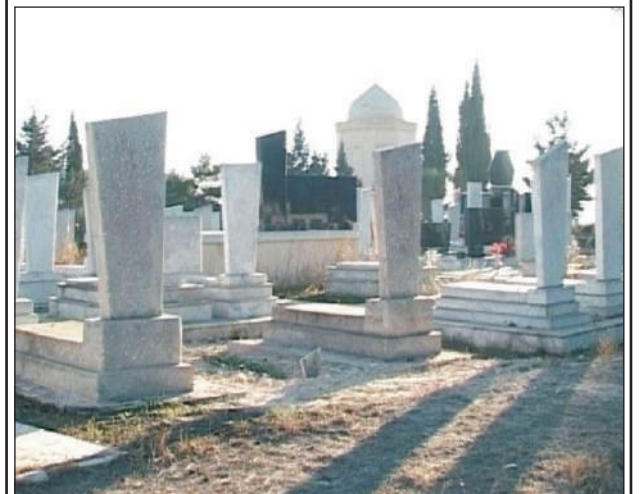
Ənənəvi yas məclislərinə son

Azərbaycanda ehsan ənənələrinə fərqli və faydalı bir baxış bucağı gətirilib.

Konkret.az xəbər verir ki, Samux rayonunda yerli sakinlərdən biri atasının vəfatından sonra ehsan vermək əvəzinə, yaşadığı kəndin bərhad vəziyyətində olan yollarını təmir etdirmək qərarına gəlib. Sakin öz şəxsi vəsaiti hesabına kənd küçələrinə asfalt örtüyü çəkdirərək həm valideyninin xatirəsini yad edib, həm də yüzlərlə insanın gündəlik hərəkətini asanlaşdırıb.

Bu addım sosial şəbəkələrdə və rayon ictimaiyyəti arasında böyük rəğbətlə qarşılanıb. Layihəni həyata keçirən sakin bildirib ki, adətən insanlar yaxınlarını itirəndə geniş süfrələr açır, israfçılığa yol verən məclislər təşkil edirlər. Lakin o, bu vəsaiti daha qalıcı və cəmiyyət üçün xeyirli olan bir işə - yol infrastrukturunun yenilənməsinə yönəltməyi daha doğru hesab edib.

Onun sözlərinə görə, atılan bu addım həm atasının ruhuna dua olunmasına vəsile olacaq, həm də gələcək nəsillər üçün nümunəvi bir təşəbbüs sayılacaq.

Məzar üçün icarə haqqı?

Məzar yerləri maksimum 20 il müddətinə icarəyə verilir. Bu müddət başa çatdıqdan sonra icarə haqqı ödənilməzsə, məzar daşı götürülür və həmin yer başqa şəxslərə təqdim olunur. Bu qayda İsvəçrədə tətbiq edilir. Bu ölkədə ölüm və dəfn ənənələri bir çox ölkələrdən fərqli olması ilə diqqət çəkir.

"Baku TV" mövzu ilə bağlı paytaxt sakinlərinin fikirlərini öyrənib. "Dəfn olunan insana bunu etmək günahdır. Belə bir şeyin olduğuna inanmıram", - sakinlərdən biri bildirib.

"İmkani zəif olan insanlardır, ona görə də yazıqlar qəbirləri icarəyə götürürlər. Çox şükür ki, bizdə belə deyil, məzar yerləri icarəyə verilmir", - başqa bir sakin deyib.

Bəs bu yanaşmaya dinimiz nə deyir?

İlahiyyətçi Tural İrfaanın sözlərinə görə, insan vəfat etdikdən sonra torpağa dəfn olunmalı və orada qalmalıdır. "Zəruri hal olmadıqca, həmin şəxsin torpaqdan çıxarılması günah sayılır. Qəbirlərin icarəyə verilməsi insan hüquqlarının pozulması və mərhuma qarşı ehtiramsızlıq deməkdir. Yer məhdudiyyəti kimi problemlər yarandıqda isə yerin altında sərdabələr qurmaq, mərtəbəli qəbirlər inşa etmək mümkündür. Bir çox İslam ölkələrində bu ənənə mövcuddur", - o qeyd edib.

Ekspertlər bildirirlər ki, bu model əhalinin sıx yaşadığı şəhərlərdə torpaq resurslarının daha səmərəli idarə olunması məqsədilə tətbiq olunur və İsvəçrə bu yanaşmanı uzun illərdir həyata keçirir.

İşığa qənaət təklifi - kafelər 9-da bağlanacaq?

Təəssüf ki, cəmiyyətimizdə həm su, həm elektrik enerjisi, həm də qida sahəsində ciddi israfçılıq halları müşahidə olunur. Məsələ ilə bağlı Demokrat.az-a açıqlama verən Milli Məclisin deputatı Ceyhun Məmmədov işıq və suya qənaət yalnız fəvqəladə hallarla məhdudlaşmamalı olduğunu bildirib.

"İnsanlar bütün hallarda bu məsələyə diqqət yetirməli, bu nemətlərin dəyərini və qiymətini düzgün qiymətləndirməlidirlər. Bu resurslar bizə bəxş olunmuş dəyərlərdir və onlardan səmərəli və düzgün istifadə etmək hər kəsin məsuliyyətidir. Təəssüf ki, cəmiyyətimizdə həm su,

həm elektrik enerjisi, həm də qida sahəsində ciddi israfçılıq halları müşahidə olunur. Bu isə resurslardan qeyri-efektiv istifadə ilə nəticələnir. Misirdə tətbiq edilən enerji qənaəti tədbirlərinin arxasında isə ciddi səbəblər dayanır. Misir həm əhali sayına görə böyük dövlətdir, həm

də global iqtisadi proseslərdən birbaşa təsirlənir. Xüsusilə neft qiymətlərinin artması xərclərin yüksəlməsinə səbəb olur və bu da qənaət tədbirlərini zəruri edir", - deyir o bildirib.

Deputat deyib ki, yaxın dövrdə enerjidaşıyıcılarının qiymətlərində artım davam edə bilər: "Bu səbəbdən belə addımların atılması günün tələbi kimi qiymətləndirilir. Bu proseslər mütləq şəkildə düşünülmüş, təhlil edilmiş və planlı şəkildə həyata keçirilməlidir ki, real nəticə əldə olunsun. Əks halda, görülməli tədbirlər istənilən effekti verməyəcək. Azərbaycana gəldikdə isə hazırda belə ciddi bir zərurət və ya təhlükə mövcud deyil. Çünki Azərbaycan neft ixrac edən ölkədir və enerji resursları baxımından təminatlıdır. Lakin buna baxmayaraq, insanlar gündəlik həyatlarında suya, elektrik enerjisinə və digər resurslara qənaətlə ya-

naşmalı, israfçılıqdan çəkinməlidirlər. Bu, həm iqtisadi, həm də sosial baxımdan daha düzgün və məsuliyyətli davranış hesab olunur".

Qeyd edək ki, Misir Yaxın Şərqdəki müharibə səbəbindən elektrik enerjisində qənaət etməyə başlayıb. Mağazalar və kafelər daha tez bağlanacaq, ticarət mərkəzləri, restoranlar və mağazalar həftənin beş günü saat 21:00-da, həftəsonları isə saat 22:00-da bağlanmalıdır. Enerjiyə qənaət tədbirləri reklam lövhələrinin işıqlarının söndürülməsi, küçə işıqlandırmasının minimuma endirilməsi və bir çox dövlət qurumlarının saat 18:00-da bağlanmasını əhatə edir. Hakimiyyət həm dövlət, həm də özəl sektorda həftədə bir-iki gün masafədən işləməyi düşündürür. Bu tədbirlər ABŞ və İsrailin İranla müharibəsi fonunda global yanacaq qiymətlərinin kəskin artması ilə əlaqədardır.

□ **"Yeni Müsavat"**

“Bəzən araşdırma aparmadan...”

Azərbaycan Mətbuat Şurasının Şikayətlər üzrə Komissiyasının iclası keçirilib. Mətbuat Şurasından verilən məlumata görə, toplantıda media orqanları ilə bağlı 4 məsələ nəzərdən keçirilib. Bir şikayətin qərar çıxarılması üçün şuranın İdarə Heyətinə təqdim edilməsi məqsəduyğun sayılıb.

İclasda bildirilib ki, media orqanları yazı hazırlayarkən, bir qayda olaraq, tənqid hədəflərinin mövqeyinin öyrənilib bildirilməsinə laqeyd yanaşırlar. Tənqidi materiallarda yalnız qarşı tərəfin mövqeyinin işıqlandırılmasına razılığa dair qeyd ifadəsini tapır ki, bu, heç də həmişə yetərli sayıla bilməz. Elə şikayət doğuran materiallar da var ki, onlarda media orqanı qarşı tərəflə əlaqə saxlamaq cəhdlərinin səmərəsizliyini vurğulayır, lakin sonradan tənqid hədəfi həmin materialla bağlı şuraya müraciət edir, narazılığını bildirir. Halbuki media orqanının qaldırdığı məsələyə əvvəldən həssas yanaşılmalı idi.

“Bundan başqa, şuraya media orqanları ilə bağlı bir sıra şikayətlərdə motiv aydın şəkildə əksini tapmır, narazılıq əsaslandırılmır, cavabdeh kimi götürülən tərəfə etiraz ümumi sözlərlə ifadə olunur.

Daha bir xarakterik məqam yanlışlığın təkrarlanması ilə bağlıdır. Media orqanları bir çox hallarda hansısa yanlış təqdimatı heç bir araşdırma aparmadan, olduğu kimi yayımlayırlar. Belə hallarda qanun məsuliyyətli tərəf kimi ilk mənbəni götürsə də, yaranmış mənzərə düzgün olmayan bilginin kütləviləşməsinə doğurur ki, bu isə öz növbəsində tənqid hədəflərinə münasibətdə yolverilməz və haqsız durum formalaşdırır.

Yaxşı olar ki, hər bir media orqanı yayılmış hansısa məlumatın və ya bilginin səs-küyə doğura bilmə ehtimalının yüksəkliyini bir kənara qoyaraq, onun nə dərəcədə həqiqətlə uzlaşdığını müəyyənləşdirsin, fərdi araşdırma aparsın. Bu cəhət onun ictimai maraq və mənafeləri nəzərə alması baxımından vacibdir və cəmiyyətdə nüfuzunu şərtləndirir”, - deyər iclasda qeyd olunub.

İclasda bütün bu kimi halların Mətbuat Şurasının İdarə Heyətində müzakirəsinin vacibliyi vurğulanıb.

Nizami Kino Mərkəzi yenidən tənqid hədəfinə çevrilib. Bu dəfə məsələ nə fasaddakı grafitilər, nə də zahiri görüntüdür, əsas müzakirə mövzusu illərdir yığılıb qalan daxili problemlərdir.

“Nizami Kino Mərkəzinin üzərinə çəkilmiş grafiti ilk deyil, dəfələrlə oraya şəkillər çəkilib, yazılar yazılıb. Üstündən bir az keçmiş Xatırladaq ki, Nizami Kino Mərkəzi ilə bağlı artıq bir neçə ildir ki, müxtəlif şikayətlər səsləndirilir. Bu narazılıqlar əsasən məhz daxili şərait, texniki imkanlar məsələləri ilə bağlı olub. Kino mərkəzi uzun müddət ölkənin əsas kino məkanlarından biri kimi təqdim olunsa da, real vəziyyətin bu statusla uyğun gəlmədiyini tez-tez vurğulanır.

İki ay əvvəl kinoteatrda elektrik enerjisinin kəsilməsi barədə xəbərlər yayılmışdı. Ssenarist Toğrul Eminli sosial media hesabında bununla bağlı paylaşım edərək problemi ictimailəşdirmişdi. Hadisə geniş rezonans doğurmuş, tamaşaçıların və kino ictimaiyyətinin narazılığına səbəb olmuşdu. Bir qədər sonra kinoteatr rəhbərliyi tərəfindən açıqlama verilərək bildirildi ki, elektrik problemi artıq aradan qaldırılıb və enerji təchizatı bərpa edilib. Rəsmi izahda qeyd olunurdu ki, işığın sönməsi texniki profilaktik səbəblərlə bağlıdır.

“Nizami” bu dəfə iç problemi ilə gündəmdə

Rejissor Fehrüz Şamiyev: “Kino mərkəzinin qışda soyuq zallarında keçirilən premyeralardan, tədbirlərdən, köhnə, lampalarının vaxtı keçmiş proyektorundan danışan yoxdur”

nans doğurmuş, tamaşaçıların və kino ictimaiyyətinin narazılığına səbəb olmuşdu.

Bir qədər sonra kinoteatr rəhbərliyi tərəfindən açıqlama verilərək bildirildi ki, elektrik problemi artıq aradan qaldırılıb və enerji təchizatı bərpa edilib. Rəsmi izahda qeyd olunurdu ki, işığın sönməsi texniki profilaktik səbəblərlə bağlıdır.

2023-cü ildə isə rejissor Emil Quliyev tərəfindən səsləndirilən iddialar da uzun müddət müzakirə mövzusu olmuşdu. O, “Mən burada tək olmuşam” filmi- nin prokatından əldə olunan gəlirin ona verilmədiyini bildirmişdi: “Təxminən bir il bundan qabaq Nizami Kino Mərkəzində “Mən burada tək olmuşam” filmi- nin prokatı baş tutdu. Prokat dövrü ərzində müəyyən bir məbləğ yığıldı. Getdim pulumu almağa, dedilər ki, sən puluna kinoteatrın işıq pulunu ödəmişik. Onların yerinə mən utandım, inanın Allaha. Hələ də pulumu ala bilməmişəm. Əslində heç almaq fikrim də yoxdur. Kinomuzun işığı olmasa da, kinoteatrımız işıqlı olsun”.

Daha sonra kinoteatr tərəfindən bu iddialar təkzib edildi. Bəs bu gün adıçəkilən kinoteatrda vəziyyət necədir? Səsləndirilən problemlər niyə illərdir öz həllini tapmır?

Məsələ ilə bağlı Nizami

Kino Mərkəzi ilə əlaqə saxladığımız kinoteatrdan bildirildi ki, bu məsələyə cavabı Azərbaycan Kino Agentliyi (ARKA) verə bilər. Adıçəkilən quruma sorğu göndərdik və bildirildi ki, cavablandırılacaq.

Məsələ ilə bağlı Xalq artisti, kinorejissor Şeyx Əbdül Mahmudov “Yeni Müsavat”a danışdı: “Nizami Kino Mərkəzi binasının üzərinə yazıların çəkilməsi məsələsi məni həqiqətən çox təəssüfləndirdi. Hesab edirəm ki, bu cür hallar tək-cə bir binaya münasibət deyil, ümumilikdə cəmiyyətin, xüsusilə də gənc nəslin təbəyyəsi ilə bağlı ciddi siqnal- dır. Bu istiqamətdə daha sistemli və ardıcıl işlərin görülməsinə böyük ehtiyac var”.

Xalq artisti dedi ki, Azərbaycan gəncliyi milli-mənəvi dəyərlər zəminində formalaşmalıdır: “Gənclərə aydın şəkildə izah olunmalıdır ki, xarici filmlərdə və sosial platformalarda təqdim olunan həyat tərzini hər zaman bizim milli kimliyimizə və dəyərlər sistemimizə uyğun deyil. Təəssüf ki, bu gün bir çox gənc təsir altına çox tez düşür və bu təsirin əsas mənbələrindən biri də nəzarətsiz şəkildə istifadə olunan sosial media platformalarıdır. Xüsusilə TikTok kimi platformaların uşaqlar və yeniyetmələr üzərində

mənfi təsiri ilə bağlı narazılıqlar getdikcə artır. Mə-nəvi baxımdan düzgün formalaşma təmin olunmadıq-da, bu cür halların - məsuliyyətsiz davranış, ictimai mülkiyyətə zərər vurma kimi problemlərin ortaya çıxması qaçılmaz olur. Buna görə də sağlam düşüncəli, milli ruhda böyüyən gəncliyin formalaşdırılması dövlət və cəmiyyət qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biridir. Bu istiqamətdə məktəblərdə, ali təhsil müəssisələrində, televiziya və radio kanallarında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği daha güclü və davamlı şəkildə aparılmalıdır. Maarifləndirici proqramlar, ictimai kampaniyalar və mədəni layihələr vasitəsilə gənclərin düşüncə tərzinə təsir etmək mümkündür və bu, artıq zərurətə çevrilib.

Kinoteatrın daxili problemləri ilə bağlı səsləndirilən fikirlərə gəlincə, hesab edirəm ki, bu iddialar obyektiv reallığı tam əks etdirmir və müəyyən mənada qərəzli xarakter daşıyır, hətta dəyərdim ki, cəfəngiyyatdır. Çünki şəxsi müşahidələrimə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, mən ən azı ayda

bir neçə dəfə həmin kinoteatrda oluram, istər müxtəlif tədbirlər, istərsə də film premyeraları ilə əlaqədar. Bu baxımdan, səsləndirilən iddiaların ümumiləşdirilmiş və birtərəfli yanaşma olduğu qənaətinə gəlməyəm”.

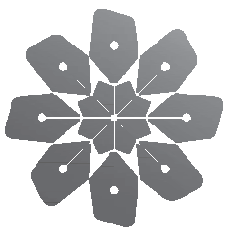
Müsahibimiz dedi ki, bəzi prodakşn şirkətləri kifayət qədər zəif, tamaşaçı marağı doğurmayan filmlər istehsal edir və bu filmlərin məhz Nizami Kino Mərkəzi kimi nüfuzlu məkanda nümayiş olunmasına çalışırlar: “Lakin müxtəlif səbəblərdən bu mümkün olmadıqda, məsuliyyəti öz üzərlərinə götürmək əvəzinə, kinoteatrı hədəf seçərək belə iddialarla çıxış edirlər.

Hesab edirəm ki, Nizami Kino Mərkəzində həm texniki baxımdan, həm də ümumi xidmət və infrastruktur baxımından vəziyyət qənaətbəxşdir. Zallarda kondisioner sistemləri, qızdırıcılar və digər zəruri rahatlıq elementləri mövcuddur. Əgər bu məkan doğrudan da, iddia edildiyi kimi, problemlərlə dolu olsaydı, ölkə səviyyəli rəsmi tədbirlərin, premyeraların və mədəni layihələrin məhz burada keçirilməsi mümkün olmazdı. Bu faktın özü belə göstərir ki, kinoteatr müəyyən standartlara cavab verir və funksional olaraq fəaliyyətini davam etdirir. Ona görə də bir daha vurğulamaq istərdim ki, səsləndirilən bütün iddiaları ümumiləşdirərək reallıq kimi təqdim etmək düzgün yanaşma deyil. Bu fikirlərin bir qismi şişirdilmiş, bir qismi isə ümumiyyətlə əsassız təsir bağışlayır”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Elan:

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Nəcəfov Zabil Qabil oğlunun adına verilmiş AD 0049547 sayılı hərbi vəsiqə Vətən Müharibəsi dövründə yanaraq yararsız vəziyyətə düşdüyünə görə etibarsız sayılır.

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Cəmiyyətdə müzakirə doğuran növbəti açıqlama bu dəfə əməkdar artist Vasif Məhərrəmlidən gəlib. Müğənni efir və saytlarda boşanma statistikasının açıqlanmasını tənqid edərək bildirib ki, bu cür məlumatlar gənclərdə qorxu yaradır, evliliyə inamı sarsıdır və ümumilikdə cəmiyyət üçün mənfi psixoloji fon formalaşdırır. Onun fikrincə, “bu il bu qədər insan boşandı” kimi rəqəmlərin açıqlanması nə ölkənin adına, nə də insanların psixologiyasına müsbət təsir göstərir.

Bu yanaşma ilk baxışda emosional və hətta müəyyən qədər “qoruyucu” görünə bilər. Amma məsələni daha dərinləndirən təhlil etdikdə ortaya fərqli mənzərə çıxır: problem doğrudan statistikadır, yoxsa reallığın özündə?

Azərbaycanda son illərin rəsmi göstəriciləri nikah və boşanma balansında ciddi dəyişikliklərin baş verdiyini göstərir. Belə ki, hər il orta hesabla 50-60 min nikah qeydə alınır, boşanmaların sayı isə 15-20 min arasında dəyişir. Bu isə o deməkdir ki, təxminən hər 3 evlilikdən 1-i boşanma ilə nəticələnir. Bu statistika artıq sistemli sosial tendensiya. Yəni problem gizlədiləcək səviyədə deyil - əksinə, araşdırılmalı və izah olunmalıdır.

Müğənninin vurğuladığı əsas məqam insanların bu rəqəmlərdən təsirlənərək evlilikdən çəkinməsidir. Doğrudur, statistik məlumatlar xüsusilə gənclərdə müəyyən narahatlıq yarada bilər. “Bu qədər boşanma varsa, deməli, evlilik risklidir” kimi düşüncələr formalaşsalar.

Amma burada vacib bir sual ortaya çıxır:

İnsanları qorxudan statistika, yoxsa boşanmaların real səbəbləridir?

Çünki əgər cəmiyyətdə hələ də erkən nikahlar varsa, maddi problemlər ailələri sarsı-

dırsa, sosial və psixoloji uyğunluq nəzərə alınmadan evliliklər qurulursa, onda bu problemlərin nəticəsi olan boşanmaları gizlətmək vəziyyəti dəyişmir.

Statistik məlumatlar isə sadəcə “rəqəm” deyil, onlar cəmiyyətin aynasıdır. Bu məlumatlar sosial problemlərin miqyasını göstərir, dövlət qurumlarına düzgün siyasət formalaşdırmaq imkanı verir, psixoloqlar, sosioloqlar və ailə mütəxəssisləri üçün analiz bazası yaradır, həmçinin gənclərin daha düşünülmüş qərarlar verməsinə kömək edir. Mütəxəssislər qeyd edir ki, əgər bu rəqəmlər açıqlanmasa, problem görünməz hala gələr. Görünməyən problem isə həll olunmur.

Amma bu zaman bur sual da ortaya çıxır ki, cəmiyyət həqiqəti eşitməkdən qorxmalıdır, yoxsa onu anlayıb doğru nəticə çıxarmağı öyrənməlidir?

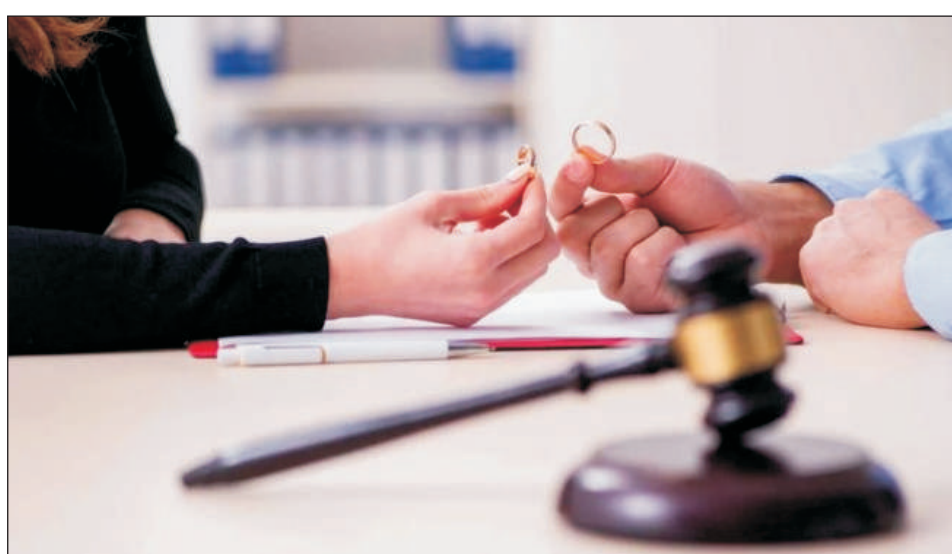
Mövzu ilə bağlı sosioloq Üzeyir Şəfiyev “Yeni Müsavat”a danışır: “Elə mövzular var ki, onların davamlı şəkildə gündəmdə saxlanılması zamanla cəmiyyət üçün adlıdır, insanları sanki bu vəziyyətə psixoloji olaraq hazırlayır. Bu baxımdan hesab edirəm ki, boşanma mövzusu barədə az danışılıb, daha çox əməli işlər görmək lazımdır. Çünki intihar və boşanma kimi həssas mövzuların tez-tez qabardılması mü-

əyyən mənada insanlarda bu hallara qarşı həssaslığı azaldır, hətta bəzi hallarda dolayı şəkildə təşviqedici təsir də yarada bilər”.

Sosioloq hesab edir ki, televiziya kanalları və kütləvi informasiya vasitələri bu mövzuya yanaşmada daha məsuliyyətli olmalı, müəyyən mənada məhdudiyyət tətbiq etməlidirlər: “Lakin bu o demək deyil ki, problem ört-basdır edilməlidir. Əksinə, müvafiq dövlət qurumları və aidiyyəti təşkilatlar boşanmaların qarşısını almaq, ailə institutunu gücləndirmək istiqamətində daha sistemli və effektiv addımlar atmalıdırlar.

Şübhəsiz ki, boşanmaların artan statistikasi gənclər arasında müəyyən narahatlıq yaradır. Bu statistika onları təşvişə salır, gələcəyə daha ehtiyatla yanaşmağa vadar edir. Gənclər düşünürlər ki, ailə qurduqdan sonra qısa müddətdə boşanmaq ehtimalı yüksəkdir və bu da onların evliliyə münasibətinə mənfi təsir göstərir. Ümumiyyətlə, bu gün gənclər arasında “subaylıq sindromu”nun formalaşdığı açıq şəkildə müşahidə olunur. Aparılan müxtəlif sorğular da göstərir ki, gənclərin bir qismi ailə qurmağa əvvəlki nəsilərlə müqayisədə daha az maraq göstərir”.

Üzeyir Şəfiyev həmçinin

vurğulayıb ki, subaylıq tendensiyanın səbəbi yalnız boşanma statistikasının mediada geniş şəkildə işıqlandırılması deyil. Burada bir sıra sosial, psixoloji və mədəni faktorlar da mühüm rol oynayır: “Müasir gənclik daha çox fərdi azadlıqlara üstünlük verir, bəzən daha eqoist həyat tərzinə meyllənir, ailə və övlad məsuliyyətini üzərinə götürmək istəmir. Onlar daha rahat, qayğısız həyat yaşamağa üstünlük verirlər və bu da ailə qurmaq qərarını gecikdirir.

Digər tərəfdən, qloballaşmanın təsiri ilə bəzi xarici modelər də cəmiyyətimizə nüfuz edir. Məsələn, Asiya ölkələrində, xüsusilə Yaponiyada

gənclərin bir qisminin sosial və emosional ehtiyaclarını real münasibətlərdən daha çox virtual mühitdə qarşıladığı müşahidə olunur. Bu isə ailə institutunun zəifləməsinə, ənənəvi münasibətlərin arxa plana keçməsinə səbəb olur. Belə tendensiya yeni həyat tərzini formalaşdırır və cəmiyyətə də bu istiqamətdə təsir göstərir. Artıq demək olar ki, ənənəvi ailə institutu müəyyən mənada böhran dövrünü yaşayır. Bu baxımdan hesab edirəm ki, boşanma mövzusunda mediada daha az yer ayrılmalı, əvəzində isə sağlam ailə modelinin təşviqi gücləndirilməlidir. Statistik məlumatlar aidiyyəti qurumlar tərəfindən analiz olunmalı, la-

kin onların geniş şəkildə mediada təqdim olunması məhdudlaşdırılmalıdır”.

Sosioloq sonda qeyd edib ki, mətbuatda və sosial mediada nümunəvi ailələr, sağlam münasibətlər, ailə dəyərlərinin ön plana çəkilməsi daha məqsəduşundur: “Ailə institutunun deqradasiyasına səbəb olan çağırışların qarşısı alınsın, subaylığı təşviq edən və ailə dəyərlərini kölgədə qoyan bəzi məşhurların bu istiqamətdəki çıxışlarına qarşı ictimai mövqe formalaşdırılsın. Yəni əsas diqqət problemlərin sadəcə təqdimatına deyil, onların həllinə və sağlam cəmiyyət modelinin qurulmasına yönəldilməlidir”.

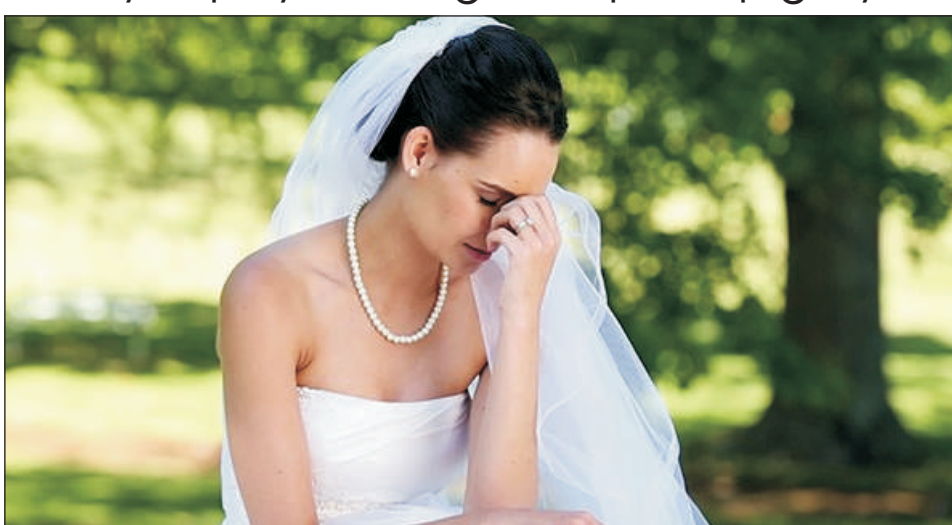
Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

Evlənmirəm, əl çəkin!

Gənclərin “evlənməyə qız, yaxud oğlan tapmırıq” gileyi...

Son zamanlar cəmiyyətdə tez-tez səslənən fikirlərdən biri də uyğun həyat yoldaşı tapmağın çətinləşməsidir. Həm qızlar, həm də oğlanlar evlənmək istədiklərini desələr də, seçim zamanı tərəddüd edir və uyğun insan tapmadıqlarını düşünürlər. Və “evlənməyə qız, yaxud oğlan tapmırıq”, - deyə giley də edirlər. Bu fikir niyə formalaşılıb? Evlənmək üçün əxlaqi dəyərlər və görünüş daha vacibdir deyə düşüncələr də vacib faktordur. Ruh əkizini tapmaq üçün insan nəyə fikir verməlidir? Nəyi araşdırmalıdır?

Uzman psixiatr Azər Bağirov Bizimyo.info xəbər portalına açıqlamasında bildirib ki, münasibəti qorumaq, inkişaf etdirmək və “bəsləmək” lazımdır ki, o böyüsün və davamlı olsun: “Birinci onu qeyd etmək lazımdır ki, hər bir insana uyğun gələcək bir

formada insan tipi yoxdur. Hər insan öz xüsusiyyətinə uyğun olaraq bir insanı tapır, ona görə də birinə uyğun olmayan insan başqasına uyğun olur. Bu şəkildə

insanlar birlikdə ünsiyyətlərini, həyatlarını qururlar və ortaq məxrəcə gəlirlər. Burada digər vacib məqam odur ki, son zamanlar insanların gileylənməsi-

nin səbəbi gələcəklə əlaqəli çox əmin olmağa çalışmaq, dəqiq seçim etməyə istəyidir ki, irəlində peşmanlıq olmasın. Bu çox da mümkün deyil və bu qədər seçi-

ci olduqda, dəqiqlik axtarıldıqda heç bir insanda qərarlı olmaq mümkün olmur. Əgər insan vurulmayıbsa, aşiq olmayıbsa, bu halda heç bir əlavə şübhə hissi olmadığı üçün həmin insandan başqa gözü başqasına görmür. Həyatını da o insanla keçirmək istədiyinə əmin olur. Belə bir vəziyyətdə insan yalnız məntiq yolu ilə özünə həyat yoldaşı seçmək istəyirsə və gələcəkdə heç bir səhv etməyəcəyinə 100% əmin olmağa çalışırsa, bu zaman ümumiyyətlə seçim edə bilməmək kimi bir vəziyyət yaranır. Bu səbəbdən qeyri-müəyyənliyə dözümsüz olan insanlar tək-cə bu sahədə deyil, həyatın digər sahələrində də qərar qəbul etməkdə çətinlik çəkirlər.

Son dövrlərdə insanlar sanki bu məsuliyyəti daşımaqda tənbelləşiblər. Elə düşünürlər ki, xoşbəxtlik özü gəlib onları tapmalıdır. Amma təəssüf ki, bu, reallıqda belə olmur. Əvvəlki dövrlərdə müqayisədə gənclərdə bir çox şeylər üçün çabalamaq, əldə etmək motivasiyası azalıb. Eyni zamanda digər mühüm məsələ alternativlərin və seçimlərin artmasıdır. Sosial şə-

bəklərdə təqdim olunan, amma reallıqda tam şəkildə mövcud olmayan “xoşbəxt evlilik” modelləri insanların öz evliliklərindən və münasibətlərindən şübhə etmələrinə səbəb olur”.

Azər Bağirov qeyd edib ki, insanların əvvəlki qədər bir şeylər üçün çaba göstərməməsi də diqqət çəkir: “İnsanların 100% əmin olmağa çalışması, yeni gələcəkdə heç bir peşmanlıq yaşamayacağına bir partnyor seçmək istəyi qərarvermə prosesini çətinləşdirir və nəticədə qərarlılığa səbəb olur. Çünki reallıqda heç bir zaman tam ideal və hər baxımdan mükəmməl uyğun model tapmaq mümkün deyil.

Digər tərəfdən, insanların əvvəlki qədər bir şeylər üçün çaba göstərməməsi də diqqət çəkir. Bunun səbəblərindən biri bir çox şeyin artıq daha əlçatan olmasıdır. İnsanlar xəyallar qurur, lakin onların arxasınca getmək motivasiyası əvvəlki qədər güclü olmur. Bu isə əzmkarlığın azalmasına gətirib çıxarır”.

□ **“Yeni Müsavat”**

MUSAVAT

Son səhifə

N 13 (8862) 8 aprel 2026

İnsan tərində grip virusunu öldürən molekul tapılıb

İnsan orqanizmində grip virusuna qarşı mübarizə aparan yeni təbii qoruyucu sistem müəyyən edilib. Beynəlxalq tədqiqatçılar qrupu "dermcidin" adlı antimikrob peptidin infeksiyaya dayandırmaq və virusun yayılmasının qarşısını almaq xüsusiyyətlərini sübuta yetiriblər.

Oxu.Az xəbər verir ki, sözügedən elmi araşdırmanın nəticələri "Proceedings of the National Academy of Sciences" nəşrində dərc olunub.

"Dermcidin" uzun zamandır göbələk və bakteriyalara qarşı təsirli vasitə kimi elmə məlum idi. İnsan bədənini tərəfindən fəsiləsiz sintez olunan bu maddə ter ifrazının tərkibində mövcuddur. Yeni elmi tapıntılar isə həmin peptidin həm də güclü virusləyhinə təsire malik olduğunu təsdiqləyib.

Heyvan modelləri və hüceyrələr üzərində aparılan sınaqlar nəticəsində belli olub ki, "dermcidin" grip infeksiyasının sağlam hüceyrələrə sızmasına mane olur. Peptid virusun səthində yerləşən və onun hüceyrəyə yapışmasını təmin edən hemaqlütinin zülalı ilə əlaqəyə girir. Bu proses virus zülalının quruluşunu dəyişərək onun hüceyrə pərdəsi ilə birləşməsinin qarşısını alır. Nəticədə virus hələ infeksiya mərhələsinə keçmədən zərərsizləşdirilir.

Araşdırma müəllifləri qeyd ediblər ki, bu proses müasir virusləyhinə preparatların fəaliyyət prinsipindən tamamilə fərqlidir. Hazırkı dərmanlar daha çox neyraminidaza zülalına yönəlib ki, bu da zamanla virusun həmin preparatlara qarşı dayanıqlılıq qazanmasına səbəb ola bilər. Mütəxəssislər müəyyən ediblər ki, "dermcidin" təkcə ter vəzilərinə deyil, həm də tənəffüs yollarının giriş nahiyyələrində - ağız suyunda, burun-udlaqda və göz yaşının tərkibində də yer alır. Analizlər göstərib ki, qripə yoluxmayan şəxslərin bədənində bu maddənin səviyyəsi infeksiyaya tez yoluxan insanlarla müqayisədə təxminən altı dəfə çoxdur. Tədqiqatçıların qənaətinə görə, bu kəşf gələcəkdə yeni nəsil virusləyhinə dərmanların istehsalına yol açar. "Dermcidin" virusun müxtəlif ştamları arasında azdərəcəli hissələrini hədəf aldığı üçün eyni anda bir neçə qrip növünə qarşı müdafiə yarada bilər.

Müharibə balıq və çips sektoruna zərbə vurdu

Yaxın Şərqdə baş verən toqquşmalardan sonra enerjidaşıyıcılarının dəyərinin yüksəlməsi Böyük Britaniyanın məşhur balıq və çips sektoruna ziyan vurub. Məlumat əsasən, gərginlikdən öncə Britaniya balıqçıları Şimal dənizində bu fastfudun əsas inqredientləri sayılan pikşa və treska balıqlarının ovlanmasına təqribən 5 000 funt sterlinq xərcləyirdilər. Hazırda isə yanacaq məsrəfləri azı iki dəfə çoxalıb. Agentliyə danışan balıqçılardan biri qeyd edib ki, sonuncu səfər zamanı təqribən 10 000 funt sterlinq xərc çəkilib. O əlavə edib ki, mövcud temple illik əlavə xərclər 100 000 funt sterlinqdən çox ola bilər. Vurğulanır ki, yanacağın bahalaşması balığın dəyərinin yüksəlməsinə ani təsir etməyə bilər, ancaq istehsalçılar kafelərdə ziyarətçi sayının aşağı düşməsi üzündən tələbatın enəcəyindən təşvişə düşüblər.

Axşam bu saatda yeyin

Axşam yeməyində nə yediyiniz qədər, onu hansı saat aralığında istehlak etdiyiniz də böyük önəm daşıyır. Şam yeməyinin vaxtı qidaların bədəninizə göstərdiyi sağlamlıq təsirlərini müəyyən edir. Mütəxəssislər ideal saat aralıqlarını açıqlayıblar.

Milli.Az xəbər verir ki, mütəxəssislər tərəfindən aparılan müstəqil klinik araşdırmalar axşam yeməyinin erkən saatlarda yeyilməsinin sağlamlıq üzərində müsbət təsirlərini ortaya qoyub. Ortaq rəyə görə, şam yeməyi yatmadan ən az 3 saat əvvəl yeyilməlidir. İdeal yuxu saati olan 23:00-ı əsas götürsək, 18:00 ilə 19:30 arası yemək fasiləsini bağlamaq ən sağlam üsul hesab olunur.

Sağlamlıq tövsiyələri arasında ön plana çıxan ən mühüm nöqtələrdən biri 12 saat qaydasıdır. Bu qaydaya görə:

Axşam yeməyi növbəti günün səhər yeməyindən ən az 12 saat əvvəl yeyilməlidir. Bu müddət ərzində yaranan aclıq hüceyrələrin yenilənməsini və piylərin yanmasını dəstəkləyir.

Əgər şam yeməyini gec yemək məcburiyyətindəsinizsə, mütəxəssislər həzmi asan olan yüngül qidalara üstünlük verməyi tövsiyə edirlər. Bu sadə, lakin təsirli verdişlər sayəsində bədəninizin təbii ritmini qoruya və xəstəliklərdən müdafiə oluna bilərsiniz.

Xatırladaq ki, martın sonu və aprelin əvvəlində ABŞ ilə İsrailin İrana qarşı atdığı addımlar, həmçinin Hörmüz boğazında gəmiçilikdə yaranan ləngimələr səbəbindən Avropada yanacağın qiyməti kəskin şəkildə bahalaşmağa başlayıb.

İki uşaq köhnə soyuducuda boğuldu

Kolumbiyanın Vista-Ermosa şəhərində valideyn nəzarətindən kənarda qalan iki azyaşlının həyatı faciəli şəkildə sonlanmış. Bəd xəbər hadisəyə evdəki istifadəsiz soyuducu səbəb olub.

Qeyd olunub ki, valideynlər alış-veriş etmək məqsədilə evi qısa müddətə tərk ediblər. Cəmi 20 dəqiqə sonra evə döndən valideynlər səkkiz və beş yaşlı övladlarını evdə tapa bilməyiblər. Axtarışlar nəticəsində uşaqların köhnə soyuducunun içərisində qapalı vəziyyətdə qaldıqları məlum olub. Ailə başçısının sözlərinə görə, cərəyan qoşulu olmayan cihazın qapısı uşaqlar gizlənpəç oynayarkən ehtiyatsızlıqdan bağlanıb və onlar içəridə çıxmaz vəziyyətdə qalıblar. Valideynlər dərhal azyaşlıları tibb müəssisəsinə çatdırsalar da, həkimlərin reanimasiya cəhdləri fayda verməyib. Uşaqların havasızlıqdan boğularaq öldüyü təsdiqlənib. Hazırda hüquq-mühafizə orqanları faciənin təfərrüatını araşdırır.

Bunları bilirsinizmi?

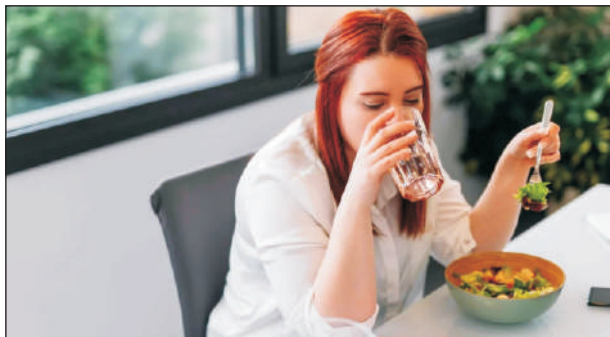
- * Kapitan Kuk Antarktidadan başqa ayağı bütün materiklərə dəyən yeganə insandır.
- * Siçovul dəvədən daha çox susuz qala bilər.
- * Nil çayı tarixi boyu 2 dəfə donub - IX və XI əsrlərdə.
- * Köpək balığının qarında olan balalardan ən güclüsü digərini yeyir və tək dünyaya gəlir.
- * Eskimosların dilində qar mənasını verən 20-dən çox söz var.
- * Dünyanın nüvəsi ən azı günəş qədər istidir.
- * Böyüklük olaraq 1,3 milyon ədəd dünya bir araya gəlsə bir Günəş boyda olar.
- * Dünyanın bu başından o biri başına tullanmaq lazım gələrsə bu sıçrayış 42 dəqiqə vaxt aparar.
- * Yer kürəsi əhalisinin yarısı qar yalınz şəkillərdə görünür.
- * Çində müəllimlər məktəbdə uşaqlara yatmağa 20 dəqiqə vaxt verirlər.
- * Hər 5 nəfərdən 2-si sevdikləri ilə evlənin.
- * Mütəmadi olaraq hansısa qaydaya 21 gün əməl etsəniz bu sizin üçün vərdişə çevriləcək.
- * Aktrisa Sirlı Henderson "Harri Poter" filmində 13 yaşlı ağlayan qız Mirrl rolunu oynayıb. Bu zaman onun 40 yaşlı olub.
- * Çarli Çaplinin bənzərləri yarışmasında Çaplin özü 3-cü yeri tutub.

Qəhvə buna da xeyir imiş

Qəhvə orqanizmdə iltihab proseslərini zəiflətməyə kömək edir. Araşdırmaya görə, qəhvənin tərkibində olan bəzi maddələr stressə qarşı orqanizmin reaksiyasında mühüm rol oynayan "NR4A1" reseptoru ilə qarşılıqlı təsire girir. Bu reseptorun aktivliyinin dəyişməsi iltihabla əlaqəli gen və zülalların fəaliyyətinə təsir göstərir. Alimlərin fikrincə, məhz bu təsir mexanizmi sayəsində dəmlənmiş qəhvə orqanizmdə iltihab proseslərinin azalmasına kömək edir.

Yeməklə birlikdə su içənlərə xəbərdarlıq

Yemək zamanı su içməyin sağlam insanlarda həzmi asanlaşdırdığı bildirilsə də, reflüks xəstələrində mədə daxili təzyiqi artırma biləcəyi ilə bağlı xəbərdarlıq edilib. Dietoloqlar qeyd edirlər ki, sağlam insanın mədə quruluşu kənardan alınan mayelərə qarşı pH balansını qorumaq qabiliyyətinə malikdir. Araşdırmalar göstərir ki, yemək zamanı içilən su mədə turşusunu həzmə mane olacaq dərəcədə durulaşdırır. Mədənin qidaların parçalanması üçün lazım olan turş mühiti dinamik şəkildə qoruduğu ifadə edilib.

Elmi məlumatlara görə, suyun həzm sisteminəki əsas funksiyaları aşağıdakılardır:

Mayələr bərk qidaların parçalanmasına və yemək borusundan keçməsinə kömək edir;

Su qida maddələrinin həll olunaraq bağırsaqlardan qana keçməsi prosesini dəstəkləyir;

Kifayət qədər maye qəbulu nəcisi yumsaldaraq həzm sisteminin müntəzəm işləməsinə töhfə verir.

Mütəxəssislər ümumi rəyən əksinə olaraq, su içməyin sağlam fərdlər üçün risk yaratmadığını vurğulasa da, müəyyən qruplar üçün istisnalar olduğunu bildiriblər. Gastroezofageal Reflüks Xəstəliyi (GERD) olan şəxslərdə yeməklə birlikdə çox maye qəbulunun mədə daxili təzyiqi artıraraq mədə möhtəviyyatının yemək borusuna geri qaçmasına (reflüksə) səbəb ola biləcəyi xəbərdarlığı edilib.

Qidalanma və diyetologiya mütəxəssisləri suyun mədədə yer tutaraq daha tez toxluq hissi yaratdığını, bunun kalori qəbulunu məhdudlaşdırmaq istəyən üçün bir strategiya kimi istifadə edilə biləcəyini qeyd edirlər. Lakin suyun qidaları kifayət qədər cəynəmədən udmaq məqsədilə istifadə edilməməsinin vacibliyi xüsusilə vurğulanır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500